

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Andra kammaren.

Nr 12.

Tisdagen den 19 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 12 och den 13 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Ekeberg* överlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen den 15 februari 1924 med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t prövat lämpligt att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning göra riksdagen meddelande i viss fråga av sådan beskaffenhet, som i sagda § avsåges, att Kungl. Maj:t förordnat, att meddelandet skulle framföras i första kammaren av statsrådet och chefen för handelsdepartementet och i andra kammaren av ministern för utrikes ärendena, samt att Kungl. Maj:t bestämt, att kamrarnas sammanträden i här avsedda fall skulle hållas inom lyckta dörrar.

I anledning härav meddelade herr talmannen, att sammanträde inom lyckta dörrar komme att för ovan omförmälda ändamål hållas torsdagen den 21 innevarande februari kl. 2 e. m.

Ordet lämnades härefter till

Herr **Starbäck**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren ville besluta att i avseende å det nu beslutade sammanträdet, som kommer att hållas torsdagen den 21 februari, icke skola tillämpas bestämmelserna i § 15 mom. 3 och 4 av kammarens arbetsordning, och att följaktligen de vid ifrågasvarande sammanträde förekommande yttranden icke skola inflyta i protokollet. Vidare ber jag få föreslå, att i avseende å nyssnämnda sammanträde stadgandet i § 19 mom. 3 av kammarens arbetsordning icke heller skall tillämpas.

Denna hemställan bifölls.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till behandling av lagutskott propositionen, nr 40, med förslag till lag om ändrad lydelse av 50, 54, 80, 91, 93, 124, 132 och 133 §§ i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 42, angående pensioner åt vissa personer;

nr 43, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 266), med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer; och

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 12.

nr 44, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 267), med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; samt till jordbruksutskottet propositionen, nr 41, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 3—7, första lagutskottets utlåtande nr 6 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

§ 5.

Herr *Holmgren* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 20, angående försvarsväsendets ordnande.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 353, bordlades.

§ 6.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 19, till styrelsen för riksdagsbiblioteket, angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning.

§ 7.

Till bordläggning anmälades andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om fattigvården.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:			
herr <i>Västberg</i>	under 7 dagar fr. o. m.	denna dag,	
» <i>Olsson</i> i Golvvasta	» 3	»	»
» <i>Lundén</i>	» 2	»	20 febr.
» <i>Gustafsson</i> i Örebro	» 3	»	21 » och
» <i>Lindgren</i>	» 9	»	denna dag.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3.52 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 20 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet herr *Holmgrens* på kam-
marens bord liggande motion nr 353.

§ 2.

Andra lagutskottets härpå föredragna utlåtande nr 7 bordlades åter.

§ 3.

Till avgörande företogs nu bevillningsutskottets betänkande, nr 3, i anledning
av väckt motion om höjning av vissa industritullar.

*Ang. ifråga-
satt höjning av
vissa industri-
tullar.*

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion,
nr 148, hade herr *Lithander m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville besluta, att
tullsatserna för i motionen angivna och eventuellt andra varuslag måtte från
och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, förhöjas med 50 procent, dock att,
i de fall då på grund av de s. k. lyxtullarnas införande förhöjningar, i tullsat-
serna vidtagits i fråga om vissa av i motionen avsedda tulltaxerubriker, den av
motionärerna begärda tullregleringen endast skulle utgöra 50 procent å den tull-
sats, som gällde före lyxtullarnas införande.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon
riksdagens åtgärd.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar friherre *Fleming*, *Antonsson*,
Jönsson i Boa, *Lithander* och *Heyman*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Lithander: Herr talman! Vid olika tillfällen har det riktats vädjan-
den till svenska riksdagen att behjerta industriens — och även jordbrukets —
krav. Det har nämligen från olika håll ansetts nödvändigt att i väsentligare
mån än hittills ägt rum söka bevara produktionen åt hemlandet. I dessa strä-
vanden har man emellertid tyvärr icke lyckats, ehuru det skulle varit av oerhört
stor betydelse för landets ekonomi att ha fått dessa krav godkända av riksdagen.
Att desamma avvisats har medfört, att våra penningmedel i stor utsträckning
gått till utlandet, och det har betytt arbetslöshet i vida större grad än eljest skulle
ha varit fallet.

Det förhåller sig nu så, att kraven på tullar tidigare sträckt sig över en
mycket större mängd rubriker i tulltaxan än vad det nu är fråga om. För indu-
striens vidkommande — beträffande jordbruket ha givetvis särskilda motioner
väckts — begränsas nämligen motionskraven till att omfatta de rubriker, där

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industrietullar.
(Forts.)

statistiken fortfarande utvisar, att en icke önskvärd ökning av importen ägt rum. Det är på dessa punkter, man vill bringa den svenska industrien hjälp. Vi ha därvidlag följt den principen, att vad som automatiskt skett i fråga om värdetullar också bör tillämpas i fråga om viktullar. Mig veterligen har från deras sida, som vilja vägra det begärda tullskyddet, ingen invändning riktats mot det förhållandet, att värdetullarna regleras automatiskt efter prisernas stegring och fall. En vara, som 1914 kostade 100 och nu kostar 150, åtnjuter i sådant fall fortfarande samma skydd. Men när tullen bestämmes efter vikt, blir följden den, att för en vara, som nu kostar 150—160 mot tidigare 100, står alltså samma viktull kvar. Det blir alltså en försämring i det tullskydd, som förut gällt. Med hänsyn därtill att det numera, enligt vad statistiken visar, inträtt en viss stabilisering uti prisläget — somliga uppge i detta sammanhang jämförelsetalet 150 och andra 160 — så ha motionärerna, som stannat vid den lägre siffran, krävt ett tullskydd, motsvarande den fördyring, vilken uppstått efter det de olika varuslagen fått sitt skydd. Om ett tullskydd t. ex. år 1914 var 10 öre per kilogram, bör det för närvarande vara 15 öre, för att en anpassning skall ha skett till det nuvarande läget.

Det har nu gjorts gällande, att genomförandet av vårt förslag skulle innebära en fördyring av en massa varuslag. Emellertid är det till en början inte givet, att tullskyddet i sin fulla utsträckning utnyttjas, och framför allt råder det förhållandet, att den svenska industrien är föremål för en vida skarpare tävlan, när produkterna föras ut i marknaden, än den utländska, varför konkurrensen styr om, att varorna i alla fall komma allmänheten billigt tillhanda. Det synes mig därför, som om utskottets farhågor i detta avseende vore överdrivna.

Utskottets majoritet upprepar vad som förut påpekats, att det är mervärdet uti produktionskostnaderna, som skall skyddas och ingenting annat. Detta har man stirrat sig så blind på, att intet annat skäl får uppväga denna synpunkt. Man ser t. ex. alldeles bort från att statistiken ger vid handen, att det vid åtskilliga varurubriker försiggår en import, som det borde varit önskvärdt att få minskad. Problemet om merkostnader eller icke merkostnader är förresten så svårt att fixera, att skall man vänta härför, får man aldrig någon slutgiltig reglering, och skall man vänta på tull- och traktatkommittén, blir det heller aldrig en slutgiltig reglering. Det enda, som glatt mig i detta betänkande är, att för första gången på flera år har bevillningsutskottet icke talat om tull- och traktatkommittén. Under flera års tid har man eljest, så fort det varit fråga om skydd för svensk industri, dragit fram denna kommitté och sagt, att det inte kunde gå an att göra något, därför att man måste avvakta vad den komme till för resultat; jag tycker nästan det är otacksamt, att man nu synes ha glömt bort densamma. Kommittén synes för närvarande ligga i själåtåget — den har haft eller skall ha sitt sista sammanträde — men fortfarande har man inte ett enda belegg för att den gjort så mycket som ett uns för att skydda den svenska industrien. Den har givit oss synnerligen intressanta professorsavhandlingar, men jag tror, att vi skulle ha fått dessa även eljest och till ett vida billigare pris. Vi skola nog granska de kostnader kommittén dragit, när den dagen kommer, men redan nu tycker jag det kan sägas, att utskottets majoritet borde ha erkänt, att tull- och traktatkommittén, som man sedan årtal pekat på såsom den där skulle uträtta allting på detta område, icke gjort någonting alls för att ge den svenska industrien ett skydd. För mig är det visserligen en lättnad att slippa se ordet tull- och traktatkommitté i betänkandet, men jag vill i alla fall ge kommittén den lilla erinring, som ligger i vad jag nu sagt. Låt vara, att man icke skall döma förrän man fått se slutresultatet, men här tycks det bli varken tullar eller traktater.

Jag har redan sagt några ord rörande den prisstegring, som man förklarar skulle bli en följd av ett bifall till motionen, och jag har framhållit, att kon-

kurrensen nog sköter om den saken. Emellertid går utskottsmajoriteten vidare och säger, att det i betydlig utsträckning bleve nödvändighetsartiklar av skilda slag, som skulle träffas av en sådan prisförhöjning, och särskilt betecknande härvidlag skulle vara, menar man förmodligen, att byggnadsverksamheten komme att röna inflytande av de högre priserna. Jag har då låtit verkställa en utredning på detta område, och av de resultat, till vilka jag därvid kommit, skall nog kammaren och riksdagen förstå, hur litet vägende den argumentering är, som utskottsmajoriteten i saknad av sin vanliga hänvisning till tull- och traktatkommittén angivit såsom sitt huvudsakliga skäl för avslag av vår motion. När man icke närmare granskar saken, ligger det eljest nära tillhands för folk att tycka, att byggnadsverksamheten icke får fördyras genom tullar.

De materialier, som det här skulle gälla, ingå till cirka 10 % i byggnadskostnaden för en fastighet, vilken ej är betongbyggnad. För att visa med vilken procent tullsatsen för närvarande ingår i kostnaden för de olika varuslagen, kan jag nämna, att för porslin är denna procent $6\frac{1}{2}$ procent, för fönsterglas 23, för radiatorer 13, för rör 9, för spik 15, för lås 13, för gångjärn och beslag 17 o. s. v. Om man nu sätter genomsnittsprocenten till 14, så är det snarare för högt räknat än för lågt — vi veta ju att det väsentliga i detta sammanhang är arbetslöner och annat, som icke skulle vara föremål för tullförhöjning. Det sagda visar, att tullen i detta ögonblick endast med $\frac{1}{10}$ av 14 %, d. v. s. med 1.4 % ingår uti byggnadskostnaden. Vi ha nu föreslagit i motionen, att man vid vissa rubriker skulle öka ut tullskyddet med halva beloppet. Detta skulle alltså i förhållande till hela byggnadskostnaden medföra en ökning av 0.7 %. Om man räknar med exempelvis ett enfamiljshus, som drager en kostnad av 25,000 kronor, skulle det föreslagna nya tullskyddets teoretiska inverkan utgöra 175 kronor, och för ett hus med en byggnadskostnad av en halv miljon kronor skulle ökningen vara 3,500 kronor. Nu frågar jag var och en här i kammaren: är det någon människa, som i dessa tider av växlande arbetspriser och växlande timpenningar kan fästa sig vid en dylik utgift? Ett bifall till motionen har verkligen icke, såsom en siffergranskning skall ge vid handen, sådana proportioner, som utskottsmajoriteten gör gällande. Det är visserligen klart, att siffrorna i detta fall kunna variera — jag har ju fått lov att vid denna beräkning taga *genomsnittssiffror* — men även med mycket stora marginaler kommer det, mina damer och herrar, knappast att kunna röra sig om mera än vad som skulle bli följden, om man i ett byggnadsföretag hade under vissa tider ett par hantlangare för mycket eller något i den vägen. Och en sådan omständighet t. ex. som att det bleve en något långsammare takt uti byggnadsarbetet skulle betyda vida större kostnader, än vad som motsvaras av de föreslagna tullförhöjningarna. När det varit tal om exempelvis åtta timmars arbetsdag, när det varit tal om arbetskonflikter och dylika saker, som verkligen inverka på priserna å byggnadsområdet, har man icke hört talas om sådana betänkligheter, som utskottet nu anfört, men när man talar om att höja en tull endast så mycket att, som sagt, ökningen skulle för en byggnad å 25,000 kronor bliva 175 kronor, *då* anses det ödeläggande för svenska folket, *då* går det icke en att åstadkomma ett skydd för industrien, *då* betyder det inflation, *då* innebär det att skapa fördyring o. s. v. Var vänlig och studera dessa siffror, och ni skall få se, mina damer och herrar, att det yttrande, som bevillningsutskottet har kommit med i fråga om byggnadsindustrien, icke står sig vid en saklig kritik. Jag skall ställa detta papper till herr ordförandens i bevillningsutskottets förfogande — jag vill icke belasta kammarens protokoll med detsamma i dess helhet. Det är kontentan av vad som där står, som jag tilllåt mig anföra.

Jag skall inte heller trötta kammaren med att i någon större utsträckning upprepa de statistiska uppgifter, som äro bilagda motionen. Endast några få

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industrietullar.
(Forts.)

siffror skall jag nämna. Importen av järnplåt omfattade år 1913 16,000 ton, i runda tal, men år 1923 var den 39,000 ton. Importen av pianon har stegrats från 533 stycken år 1913 till 5,600 ett år, 3,400 ett annat, 3,500 året därpå samt över 4,000 förra året. Nog är det roligt att det svenska folket är musikaliskt, men en dylik stegring innebär dock ett giv-akt, och det är beklagligt, att man inte vill lägga så mycket som två strån i kors för att bevara denna industri åt hemlandet. Jag tycker, att man går alldeles för långt i den non-possumus-politik, som bedrives, såfort det gäller att ge den svenska industrien någon hjälp. Det är här inte meningen att vidtaga åtgärder, som äro prohibitiva, som hindrar den utländska importen, men det är meningen att ge den svenska industrien ett litet handtag för att den med större tillförsikt och större tilltro skall kunna ordna sig för sin produktion. Jag kan för min del inte se, att de föreslagna tullförhöjningarna skulle ha den inverkan på försämringen av vårt penningvärde, som utskottets majoritet och dess ärade ordförande vid olika tillfällen ha gjort gällande. Jag kan inte förstå, att något sådant måste bli resultatet därav, att man vidtager anordningar, som ha till resultat, att produktivt arbete förrättas i vårt eget land och att arbetslönerna utgå till svenska arbetare, så att vi slippa betala till utlandet i den grad, som nu är fallet.

Jag har här ett utdrag av en utländsk exporttidning för förra året, av vilken det framgår, vilka arbetslöner som på sina håll betalas i utlandet. Jag skall ställa även detta papper till herr ordförandens i utskottet förfogande. Jag skall icke trötta med siffrorna — det må vara tillräckligt att säga, att arbetslönerna där äro oerhört låga, och dylikt måste ju dock vår industri räkna med. Vid sådant förhållande borde man verkligen ge vår industri ett litet handtag. Jag hade brev härom dagen från en näringsidkare i Skåne, som tillverkar ugnar, och han säger sig där icke kunna tävla med utlandet — hans verksamhet måste läggas ned, ty han kan icke ge sitt folk arbete. Skall man verkligen gå på gång, när det blir fråga om skydd för den svenska industrien, ge ett bleklagt nej och icke vilja främja det svenska arbetet? Jag kan inte förstå, att man vill göra detta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen. Det är emellertid ett par ord i själva klämman, som voro avsedda endast för utskottet och här böra utgå. Det står, nämligen »eventuellt andra varuslag». Jag beklagar visserligen, att utskottet icke gripit tillfället att genom denna maning utifrån åstadkomma ett skydd både för de här uppräknade industrierna och möjligen andra. Jag ber emellertid att få yrka bifall till motionen med uteslutande av orden »eventuellt andra varuslag».

I detta yttrande instämde herrar *Björkman, Leffler, Gustafsson* i Älvsered, *Gustafsson* i Örebro och *Hermelin*.

Herr Röing: Herr talman, mina damer och herrar! Jag kände icke i dag igen min ärade vän herr Lithander, som brukar vara i så gott stridshumör, när han yttrar sig i tullfrågor. Det låg en viss förstämning över hans anförande; men det glädde mig åtminstone att finna, att han för en gångs skull såg en liten ljuspunkt i ett bevillningsutskottets betänkande i en tullfråga, nämligen då han till sin stora glädje upptäckte, att ordet tull- och traktatkommittén icke förekom i utskottets motivering. Ja, den glädjen unnar jag herr Lithander uppriktigt, ty det är icke ofta som bevillningsutskottets majoritet kan bereda herr Lithander någon glädje i sina betänkanden i tullfrågan; men den glädjen blir nog icke så långvarig för herr Lithander, när jag fäster hans uppmärksamhet på den del i utskottets slutmotivering, i vilken utskottet hänvisar till sina föregående uttalanden vid 1920 och 1921 års riksdagar vid behandlingen av

liknande frågor, som den föreliggande, i vilka uttalanden just bevillningsutskottets principiella ställning till tull- och traktatkommitténs arbeten beröres.

När jag läste igenom den siste ärade talarens motion, så kom jag osökt att tänka på, hur sant det gamla ordspråket är, att kärt barn har många namn, och för herr Lithander torde knappast finnas något kärare här i livet än de olika förslag, som han och hans meningsfränder framlägga vid olika riksdagar och vilka förslag gå ut på försök att befästa det protektionistiska systemet. Och kan man icke vinna gehör för sina förslag genom att öppet framhålla, att man önskar ett ökat tullskydd för det ena eller andra varuslaget, så försöker man ge förslaget en annan innebörd. Nu försöka herrar Lithander, Lindman m. fl. motionärer att med styrka framhålla, att detta förslag icke är något förslag om ökat tullskydd i egentlig mening, utan, som orden falla i motionens motivering, åsyftar förslaget endast en reglering av vissa viktullar efter den förändring prisnivån sedan 1913 undergått.

För mig är det oförklarligt, att en person, som ägnar sig åt tänkande i ekonomiska frågor, kan hysa den uppfattningen, att ett tullskydd nödvändigt förändras i effektivitet på grund av en varas värde, och det förvånar mig, att de ärade motionärerna ansett lämpligt att ånyo framställa ett krav som det föreliggande. En del ledamöter av denna kammare sökte av samma anledning som nu, vid 1920 års riksdag, således innan den ekonomiska krisen började, få fastslaget denna princip för att få det protektionistiska systemet ytterligare befäst på landet. Man ville då med den enormt höga prisnivå, som förefanns före krisen under vintern 1919—1920 få genomförd den principen, att tullskyddets storlek procentuellt sett då skulle stå i samma förhållande till varans värde, som då tullsatsen beslöts av riksdagen. Bevillningsutskottets majoritet vid 1920 års riksdag liksom vid årets riksdag har i sitt betänkande påvisat det fullständigt ohållbara i denna ståndpunkt, och 1920 års riksdag anslöt sig också helt och fullt till bevillningsutskottets uttalanden.

Jag måste, när nu detta förslag ånyo framkommit och kammaren delvis har en annan sammansättning än år 1920, i största korthet framhålla, hur oriktigt även ur protektionistisk synpunkt kravet är på ökat tullskydd därför, att en vara har ett helt annat värde nu än för så och så många år tillbaka.

Om vi antaga, såsom herr Lithander framhöll, att en vara, när ett tullskydd åsattes densamma, hade ett värde av 1 kr. per kg., och vi ha ett protektionistiskt system här i landet, så gällde det att undersöka, huruvida den svenska industrin, som producerar denna vara, hade vissa merkostnader utöver den utländska industrin och att, då detta konstaterats, åsätta denna vara ett tullskydd, som helt täckte den svenska industriens merkostnader utöver den utländska. Även ur protektionistisk synpunkt — jag ser i detta sammanhang icke spörsmålet ur frihandelssynpunkt — är ett krav, som går längre och som fordrar mer än ett tullskydd, som täcker dessa merkostnader, fullständigt obefogat. På sin tid konstaterades det att varan i fråga, som kostade 1 kr. per kilo hade en merkostnad, som uppgick till 10 öre per kg. motsvarande 10 % av varans värde, vilka merkostnader voro beroende på vissa högre produktionskostnader. Jag tager ett exempel ur herr Lithanders egen motion och förutsätter att denna vara är bomullsgarn och bomullsvävnader. Att ett tullskydd behövdes berodde därpå, att yrkesskickligheten i bomullsgarns- och bomullsvävnadsindustrin var större i England än hos oss och alltså arbetseffektiviteten större där än här i landet. Därtill kom bl. a., att de erforderliga maskinerna äro åsatta tullar här i Sverige, varjämte vissa andra utgifter förorsakade merkostnader. Men dessa merkostnader, som ingå i produktionskalkylerna, ha år 1924 icke förskjutits med ett enda öre per kilo utan äro fortfarande 10 öre per kilogram, alldenstund bl. a. samma ökning i arbetslönerna har ägt rum här i landet som i de länder, vilka konkurrera med Sverige i dessa varor. Men antag däremot att bomulls-

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.

(Forts.)

Ang. ifråga-
satt höjning av
vissa industri-
tullar.
(Forts.)

skörden blivit mycket knapp ifjol, så att bomullspriset stigit med 50 eller 100 % och att bomullsgarn och bomullsvävnader tillfölje det höga bomullspriset fördyrats med 50 %. Finnes det då någon anledning, mina damer och herrar, att åsätta en dylik vara ett högre tullskydd därför att bomullen och därför även bomullsgarn och bomullsvävnader stigit i pris? Finnes det något skäl att göra detta, när industriens merkostnader icke förskjutits med ett enda öre per kilogram. Jag finner ett dylikt krav orimligt. Jag är säker på, att om till följe en riktig bomullskörd priset å bomullsgarn och väv fallit med 50 % och jag eller någon annan frihandlare skulle tillåtit oss väcka en motion med begäran om en sänkning i tullen av denna anledning, så skulle ett dylikt förslag icke allenast — och detta med all rätt — ha mottagits under livliga protester från herr Lithanders sida utan ävenledes ha föranlett mängen att småle åt ett dylikt förslag.

Det är som sagt alldeles orimligt att framställa ett krav på ökat tullskydd därför att tullen procentuellt sett i förhållande till varans värde icke är densamma nu som vid ett visst annat tillfälle.

Herr Lithander yttrade vidare: Se på värdetullarna, som också äro skyddstullar, dem rubbar riksdagen icke på, och de industrier, som ha sin produktion skyddad genom värdetullar, komma faktiskt i åtnjutande av ett helt annat tullskydd, när varorna ha ett högt värde än ett lågt. Herr Lithander har fullständigt rätt däri; men herr Lithander glömde att tala om för de kammarens ledamöter, som icke behärska tulltaxans cirka 1,400 olika rubriker, att vi praktiskt taget i vårt land icke äga några värdetullar, som äro skyddstullar. Vi ha i tulltaxan endast några få rubriker, vid vilka värdetullar utgå, nämligen vid import av vissa tunga maskiner, vilka det icke finnes någon möjlighet att kunna väga och vilka vid import därför äro åsatta värdetull, liksom ock vid import av vissa kemiskt-tekniska preparat.

Herr Lithander bemödade sig om att påpeka vilken överdrift bevillningsutskottet gjort sig skyldigt till, när utskottet framhåller olämpligheten i att fördyra de olika varuslag, som beröras i herr Lithanders m. fl. motion; och han tog som exempel förslaget om förhöjda tullar å byggnadsmaterial och framhöll, att rent teoretiskt sett ett bifall till hans motion endast skulle försorsaka, att en byggnad av en viss storlek fördyrades med 3,500 kronor. Herr Lithanders siffror må vara rätta, vilket jag icke har någon anledning betvivla — jag har icke så hastigt kunnat undersöka hans produktionskalkyler inom byggnadsfacket under de få minuter, som stodo mig till buds, innan herr Lithander slutade sitt anförande. Men även dessa 3,500 kronor betyda väl något? Vad finnes det för mening i att hyresgästerna i ett dylikt hus eventuellt skola få känning av den fördyringen, som sker därför, att riksdagen på grund av förhöjda tullar fördyrar viss byggnadsmateriel?

Men, mina damer och herrar, herr Lithanders motion berör icke blott de få rubriker, som herr Lithander nämnde i sitt anförande, och för de av kammarens ledamöter, som icke haft någon tulltaxa till hands och icke ha reda på vilka varuslag herr Lithander vill lämna 50 % ökat tullskydd, så skall jag göra en axplockning och nämna en del varuslag, som motionen omfattar. Herr Lithander nämnde själv vissa byggnadsmaterial; men herr Lithander vill också ha ökat tullskydd praktiskt taget på allt vad textilvaror heta, således på bomullsgarn och bomullsvävnader, på ullgarn och yllevävnader, på kläder, på kragar, manschetter och skjortbröst etc., sålunda praktiskt taget på allt vad som människan nödtorftligen behöver för att kläda sig med. Det hade väl icke varit ur vägen att visa exempel på att bomulls- och ylleindustrierna behöva ökat tullskydd. Jag ber er, mina damer och herrar, slå upp Key-Åbergs bok om de svenska aktiebolagen och se efter, huru mycket dessa textilindustrier förtjänat under år 1922, således året efter det deras främsta målsmän så bevakande anhöllo om

ökat tullskydd för att icke bliva ruinerade och få industrien fullständigt lamslagen. Deras beskattningar, byggda på deras självdeklarationer, visa, vilka överord användes av dem i tullstriden vid 1921 års riksdag, överord, som tyvärr användas alltför ofta då tullfrågor behandlas här i riksdagen.

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.

(Forts.)

Vilka äro de ytterligare varuslag, som herrar Lithander, Lindman och Jönsson i Boa m. fl. — jag förvånar mig speciellt över att herr Jönsson i Boa är med bland reservanterna — vilja genom ökat tullskydd fördyra för den svenska allmänheten? Jo, en mängd nödvändighetsartiklar, som den svenske jordbrukaren i sin produktion oavvisligen behöver. Jag trodde, att vi alla här i kammaren, även om vi äro mycket oense om de medel, som riksdagen bör använda för att hjälpa en betryckt näring, dock alla vore övertygade om, att det icke finnes anledning att belasta jordbruket, som för tillfället arbetar under svåra förhållanden, med högre priser på en mängd nödvändighetsartiklar.

Herr Lindman brukar åtminstone vid valtillfällena visa ett stort intresse för de svenska jordbrukarna och framhåller då, att riksdagen bör taga all möjlig hänsyn till denna samhällsklass intressen, men hur står denna hans uppfattning i överensstämmelse med hans yrkande i motionen, att sådana nödvändighetsartiklar som vältar, plogar, harvar, skördemaskiner, slåttermaskiner, häst-räfsor och gödselspridare, tröskverk etc., allt vad lantbrukaren oavvisligen behöver i sin produktion, skola fördyras genom tullsats, som äro 50 % högre än de nuvarande? Det är alla dessa artiklar och många till, som jag icke nu skall uppehålla mig vid, för vilka herr Lithander m. fl. nu fordra ökat tullskydd, utan att ens påvisa, att industrierna i fråga fått sina merkostnader så ökade, att ett förhöjt tullskydd är berättigat ur protektionistisk synpunkt.

Herr Lithander började sitt anförande med att uttala ett beklagande över, att riksdagen vid de tillfällena under krisen, då protektionisterna framkommit med krav på ökat tullskydd för olika industrialster, icke tillmötesgått dessa krav, och framhöll vidare att, om riksdagen handlat annorlunda, förhållandena utan tvivel skulle varit så mycket bättre, än de nu äro.

Jag förvånade mig icke det minsta över de stora meningsskiljaktigheter, som funnos här i kammaren vid krisens början och under de första krisåren rörande den handelspolitik som borde föras; det var minsann icke lätt att kunna bedöma de vägar, som riksdagen borde gå för att föra landet ut ur den förtvivlade ekonomiska kris, i vilken vi då befunno oss och under vilken vi ännu lida. Dessa meningsskiljaktigheter förvånade jag mig icke då över, men vad jag förvånar mig över är, att, när vi nu, mänskligt att skåda, kämpat igenom den värsta krisen och landet nu börjat återvända, om även långsamt, till ekonomisk hälsa, man då vill vidtaga en åtgärd som står i strid mot den handelspolitik, som riksdagen har fört under denna kris. Med den erfarenhet vi numera ha tror jag, att majoriteten i kammaren — om herr Lithander kommer att begära votering, så hoppas jag att jag blir sannspådd — kommer att medge att den handelspolitik och finanspolitik, som svenska riksdagen har fört under denna kris, varit till verklig lycka och välsignelse för vårt land. Vi ha, mina damer och herrar, en valuta som är den bästa i Europa. Vi leva, tror jag man kan utan överdrift påstå, om vi även ännu ha stark känning av den ekonomiska krisen, under lyckligare ekonomiska förhållanden än befolkningen i något annat land i Europa. Och vad som är säkert, är, att denna handels- och finanspolitik medfört, att vi kunna bygga vår ekonomiska framtid på en fastare och solidare grundval än kanske något annat land i Europa kan göra. Det är resultatet av den handels- och finanspolitik, som den svenska riksdagen har fört under de gångna åren.

Jag hoppas, att den svenska riksdagen även i år kommer att fortsätta på samma väg och icke bifalla ett sådant yrkande, som föreligger i denna motion och även i andra motioner, som i dessa veckor behandlas av bevillningsutskottet,

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.

(Forts.)

och i den förhoppningen, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Månsson** i Hagaström: Det är med någon förvåning man ser, att herr Lithander och hans medmotionärer som de säga på sidan 7 i motionen anse, att en tullförhöjning i egentlig mening icke för närvarande bör komma i fråga. I stället för en tullförhöjning föreslå de en förhöjning av 50 % av de nuvarande tullarna.

Bland de artiklar, som herr Lithander nyss nämnde i sitt anförande och som införs här i landet, äro även pianon och vad till dem hör. Men om man slår upp rubriken 1271 i tulltaxan, så skall man finna, att även för ett gammalt piano, om man för in ett sådant, får man betala 150 kronor i tull, när det överstiger rikets gräns. Och för en flygel, även en begagnad flygel, får man betala 200 kronor, då den överskrider tullgränsen. Det kan ju frågas, hur mycket en arbetare har i lön för att han gör en flygel. Jag tvivlar, jag vet icke med visshet, men jag tvivlar stortligen på att han har ens så mycket som tullen utgör. Det betyder att den svenska fabrikanten har arbetslönen gratis för en hel del varor. Och om vi se närmare på dessa saker, så finna vi ju att tullen icke bara uppgår till arbetslönens hela belopp, utan ofta går upp till 50—100 % därutöver.

Nu jämrar man sig här i motionen över det svenska näringslivets dåliga ställning. Härvidlag vill jag bara säga några ord och nämna några siffror för att belysa detta, och jag vill icke vidare blanda mig i diskussionen, om jag icke särskilt blir angripen på något sätt.

Om man ser på det svenska näringslivet för närvarande, så måste man erkänna, att det icke är så dåligt ställt med det. Tvärtom, det är bättre än jag tror, att någon som såg på ställningen för två år sedan kunde förutsätta att det kunde bli. Om vi icke gå längre tillbaka än när vi sist behandlade denna fråga 1921, ja, bara om vi ta året därefter, 1922, så visar det sig, att ställningen för den svenska industrien blivit ofantligt förändrad till det bättre. Om vi se t. ex. på fackförbundens arbetslösa i Sverige, så är procentantalet medlemmar där i januari 1922 34,9, alltså nära 35 % här i Sverige, en mycket betänkelig siffra, då motsvarande tal är 28,9 i Danmark, 16,28 i England och 3,3 i Tyskland, en siffra, som vidare tyder på att arbetslösheten den gången icke var av naturliga skäl framkallad utan delvis konstgjord för att kunna pressa ned lönerna för de fackliga arbetarna. Gentemot denna siffra står i oktober 1923, i fjol alltså, i stället för 35 % bara 8 % i Sverige mot 7,6 i Danmark, 10 i England och 19 i Tyskland. Och sista december i fjol kunde vi se hurusom i säsongyrkena, som lida av arbetsbristen vintertiden — arbetsbristen framträder förnämligast när julen är över — funnos i Sverige 14 % arbetslösa mot 7,5 1913, året före kriget och vid samma tid på nyåret. Nu i fjol så är siffran 16 % i Danmark, 9,7 i England och 28 i Tyskland.

Om jag ser på produktionen i Sverige, så skall jag bara taga ett par siffror rörande Sveriges järn- och stålproduktion och även tackjärnstillverkning. Sveriges produktion av smidbart järn och stål var i november 1923 61,8 tusental ton per månad mot i genomsnitt 19,3 år 1921, när vi sist behandlade frågan om förhöjning av industritullarna, och 62,4 tusental ton per månad i genomsnitt 1913. Vi se alltså, att vi vid nyåret voro uppe i förkrigsproduktionen, när det gäller en för vårt land så viktig historia som järntillverkningen. Vad tackjärnstillverkningen beträffar, så visa siffrorna i november i fjol 45 tusental ton mot 21,8 tusental per månad 1922 i genomsnitt och 61 tusental per månad 1913. Vi finna här att man härvid är uppe i omkring 67 % av förkrigstillverkningen och sålunda är lika långt kommen som England. Ty England hade

i järn- och tackjärnsproduktion i november i fjol 608 tusental ton mot 859 före kriget. England har sålunda därvidlag kommit upp till $\frac{3}{4}$ medan vi stå i $\frac{2}{3}$ men England har såsom klart är en starkare ställning på järnmarknaden än vi.

icke heller av vår allmänna handelsomsättning märker man att vårt näringsliv kämpar med så förfärliga svårigheter, som man i motionen vill göra gällande. Om man ser på det gods, som fraktas på statens järnvägar, och härvid undantar lapplandsmalmen, så finner man att i november 1913 fraktats 885,000 ton mot 884,8 i november 1923. Vi finna alltså härav, att godsfrakterna på statens järnvägar nu äro precis desamma som före kriget, det skiljer bara en liten, liten nyans. Samma bild visar nog uppgifterna om statens järnvägars tal beträffande antalet vagnaxelkilometer för lastade godsvagnar. Detta vagnaxelkilometertal utgjorde 31,3 miljoner kilometer per månad i genomsnitt 1913 och 30,3 miljoner 1923 i november. Även där se vi, att man är precis uppe i förkrignivån. Och man plägar ju säga, att i det nationalekonomiska livet utgör antalet lastade godsvagnar en mätare på landets ekonomiska ställning beträffande industrien.

Om jag vidare ser på Sveriges stora affärsföretag, så ser jag också, hur de ha tämligen återhämtat sig numera efter depressionen. Om jag tar t. ex. kullager, så utförde vi i fjol 10 miljoner kronor mot endast 3,6 miljoner 1913. Tar jag motorer, så finner jag att vi utförde i fjol 7,22 miljoner mot 9,21 miljoner 1913. Separatorer och mjölkkningsmaskiner och dithörande varor utfördes i fjol till ett värde av $13\frac{1}{4}$ miljoner kronor mot 14,9 miljoner före kriget och telefonapparater till 8,18 miljoner kronor i fjol mot 5,78 miljoner kronor 1913. Vi se alltså här att det för kullager uppstått en tredubbel övervikt och att man beträffande motorer kommit ganska nära upp till föregående siffra. För separatorer är det också på en härsmåns skillnad när samma siffra som förut, och liknande är förhållandet på skilda områden.

Av andra varor kan jag nämna tidningspapper. Därav sålde vi i fjol till utlandet 144,000 ton mot 61,000 ton 1913, och av allt papper sammanlagt 318,000 ton i fjol mot 218,000 år 1913, alltså i ena fallet mer än 280 % ökning mot före kriget och i andra fallet 50 % mot före kriget. Av tändstickor utgjorde siffran något mer än 31,000 ton i fjol mot 34,000 1913. Till och med stenindustrien, som varit erbarmelig, har börjat repa sig och visar en siffra i fjol av 12,8 miljoner, alltså nära 13 miljoner, mot $15\frac{1}{2}$ 1913. Beträffande trävaror äro vi icke fullt uppe i motsvarande siffra, men vi utförde dock i fjol 5,677,000 kubikmeter mot 6,030,000 år 1913.

Däremot är vårt jordbruks utförelse synnerligen ledsam, jämförd med industriens. Sålunda utfördes i fjol endast 10,000 nötkreatur, mot över fyrdubbla summan före kriget, och av smör 2,458 ton, mot 19,654 år 1913, samt av nöthudar 8,915 ton, mot 9,654 under 1913. Vi finna alltså, att på ingen punkt här är det någon jämförelse med förhållandena före kriget och att särskilt smörexporten är synnerligen bedröflig, i det att den utgör icke mer än $\frac{1}{7}$ före kriget.

Vad införseln beträffar, som man jämrar sig så mycket över, så föreligger visserligen en hel del ökning i fråga om färdiga industrivaror. Men detta beror i viss mån och i icke ringa mån på dessa varors betydliga ökning i pris. Annars är det huvudsakligen råmateriel, hjälpmedel för industrien och halvfabrikat, som införas och måste införas, om industrien och näringslivet skall fungera i vederbörlig ordning. Sålunda se vi, att införseln av mineralolja ökat i fjol till 217,000 ton mot 180,000 ton före kriget, en ökning som visserligen icke är orimligt stor, men i alla fall uppgår till 37,000. Vetet har också ökat till 267,000 i fjol mot 211,000 förut. Även importen av omalen majs har ökat en smula, och likaså har kaffeinförseln stigit. Men i allmänhet

Ang. ifråga-
satt höjning av
vissa industri-
tullar.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industritullar.

(Forts.)

kan man säga att ökningen visar sig förnämligast beträffande råvaror, hjälpmedel för industrien och halvfabrikat, som äro nödvändiga för vårt svenska näringsliv.

Summa summarum av vad jag nu sagt är att då jag ser på dessa siffror, så kan jag icke finna att talet om industriens betryckta läge är befogat till den grad, att det kan motivera genomförandet av en 50 % förhöjning av tullfrakten. Klart är, att här finnes en hel del tullindustrier, som arbeta under svåra förhållanden. Men om det här kommer en tull dit, och man i kraft av den tullen, som avser att bli ett stöd för 4—5 fabriker, startar 40—50—60 fabriker, så kan man väl icke i all rimlighets namn begära, att tullen skall höjas i förhållande till antalet fabriker; jag tänker härvid t. ex. på dessa många skofabriker och även en del andra, i fråga om vilka icke några tullar i världen kunna hjälpa dem att bära sig. För näringarna måste det nog vara normerande, att näringen skall vara en näring och icke en tåring. Neringen skall icke bara bära sig själv utan något däröver, lämna ett överskott. Och den näring, som behöver 50 % förhöjning av våra enormt höga tullsatser, den näringen kan icke annat än med citationstecken och på gyckel benämnas näring.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Winkler: Herr talman, mina damer och herrar! När man ser bevillningsutskottets här föreliggande betänkande, så framställer sig ovillkorligen den frågan: var befinna sig i denna sak bondeförbundets representanter i bevillningsutskottet? Jag förmodar, att detta politiska partis representanter icke ansett sig böra gå med bland reservanterna, därför att, såsom herr Röing här påpekat, det finnes åtskilliga artiklar bland dem, som motionen innefattar och för vilka det yrkats en reglering — jag ber herr Röing ursäktat uttrycket — av tullen, beroende på penningvärdets nuvarande ställning i förhållande till förkrigsprisen, som även ingå i vad varje lantman behöver för sin näringsdrivande. Vi böra icke låta herr Röing och med honom liktänkande personer försöka spela ut näringsidkarna mot varandra. Det är uppenbart, att i den mån en dylik förhöjning, eller, som jag vill kalla det, reglering av tullarna som här föreslagits blir genomförd, så måste den drabba även lantbruksmaskiner, skördemaskiner och hästräfsor och allt vad herr Röing här uppräknat och att detta möjligen kan innebära någon obetydlig förhöjning av prisen på de varor som lantmännen av dylika varor ovillkorligen måste importera.

Men avsikten med denna motion liksom med alla andra tullskyddsmotioner är icke att höja priset på varan, utan att möjliggöra tillverkning av varan, och det helst till samma pris, inom landet. Och man lär icke kunna förneka, att industrien i vårt land i ett flertal branscher vuxit sig så stark, att den icke, oavsett att den redan har ett tullskydd, icke längre skulle behöva detta skydd, beroende på att prisen så småningom kunnat regleras nedåt. Så förhåller det sig med avseende å cementindustrien och så också beträffande många andra industrier.

Nu är det uppenbart att de näringarnas män, som representera handel och industri, kunde frestas att svara med samma mynt och således förklara, att de icke heller kunna gå med på någon ytterligare ökning av skyddet för lantmanprodukter. Jag förmodar emellertid, att detta icke blir den ställning som dessa representanter komma att intaga då denna fråga upptages till behandling. När jag för min del är av den åsikten att även om vissa näringsidkare så envist som i detta fall bondeförbundets representanter hålla på att endast den näring de företräda bör vara föremål för uppmuntran och skydd, även om det finns en sådan ensidig utgångspunkt bland vissa näringsidkare, så måste det anses förkastligt från landets synpunkt sett, om icke representanterna för andra näringar det oaktat ville medverka till skydd för jordbruksnäringen, låt vara

att vissa av jordbrukets representanter för sin del icke vilja vara med om att visa den rätta förståelsen för att även andra näringar kunna behöva skydd. Det är i alla fall så, att industriens arbetare och tjänstemän använda och konsumera en stor del av lantmännens produkter, och likaså, i motsatt riktning, att lantmännen i stor utsträckning konsumera industriens produkter.

Nu har herr Röing i sitt anförande hänvisat till det av bevillningsutskottet gjorda uttalandet då en liknande motion under ett av de senaste åren blivit väckt i kammaren. Utskottet har icke mycket nytt att säga, utan upprepar vad det sagt förut. Här anföres t. ex. på sid. 2 följande uttalande: »Om en efter vikt fastställd skyddstull genom varans ökade marknadsvärde kommer att motsvara en betydligt lägre procent av varuvärdet än den ursprungliga, så är därmed icke givet, att tullens skyddsvärde blivit mindre. Klart torde nämligen vara, att ett tullskydd, för så vitt det är rätt avvägt, icke bestämts efter varans värde utan i förhållande till de merkostnader, den inhemska tillverkningen har att bära i jämförelse med konkurrerande utländsk produktion. Endast i det fall, att dessa merkostnader ökats i samma grad som penningvärdet fallit, blir därför det minskade penningvärdet ett uttryck för industriens behov av ökat tullskydd.»

Här har herr Röing för en liten stund sedan sagt, att han fann det märkvärdigt, att tänkande människor vid behandlingen av ekonomiska frågor icke kunde förstå detta. Han nämnde här, hurusom han vid bemötande av herr Lithander berörde ett fall, då den begärda tullökningen kunde utgöra 1 krona, under det att den verkliga ökningen i merkostnaden endast var 10 öre. Även om man utgår från denna synpunkt, så ber jag att få fråga var och en här, om vi kunna förneka att den genomsnittliga prisnivån ökats med mera än 50 %, alltså mer än motsvarande den tullförhöjning som här begäres. Arbetskostnaderna, som i alla fall utgöra de huvudsakliga kostnaderna, ha ökats med 200, ja, ända till 250 å 300 %. Är det meningen att återföra våra näringars existensmöjligheter på den basis att allt skall nedbringas till nuvarande prisnivå, d. v. s. till 150 % av förkrigspriserna, ja, då måste vi göra *allt* som fordras för att så sker. Här ha samtliga socialdemokratiska ledamöter i bevillningsutskottet, såvitt jag förstår, varit med om denna egendomliga motivering för avslag på motionen.

Det säges vidare på sid. 2: »Det synes utskottet vara angeläget att i detta sammanhang framhålla de allvarliga vådor för industrien, som ett för högt tillmätt tullskydd medför. I vissa fall kan härigenom uppmuntran givas åt industrier, vilka sakna naturliga förutsättningar för fortbestånd, i andra fall kan följden bliva en osund inhemska konkurrens, i åter andra fall kan utländsk industri föranleda att under tullskyddets hägn anlägga konkurrerande fabriker inom landet.» Ja, herr Röing beklagade sig över att man yrkade tull på kläder, kragar, manschetter och allt möjligt. Enligt min mening är det mycket berättigat att så skett och att tullskyddet icke är högre tilltaget än som är behöfligt för att det skall bli möjligt att upptaga en effektiv konkurrens med utlandet, och det på samtliga varor som vi här inom landet kunna producera. Men skall man nöja sig med de få s. k. existensberättigade industrier, som herr Röing anser böra finnas här, så tror jag att det blir magert med industriella anläggningar, och jag tror att vi komma att få importera det mesta av de kläder vi behöva, om vi nu efter herr Röings metod överhuvud taget få något att betala denna import med. Det är mycket enkelt att avspisa en framställning på sätt, här gjorts. Det hade varit bättre, om man i detta sammanhang även upplyst, hur man bort gå tillväga för att nedbringa produktionskostnaderna. Är det icke allom bekant, att man, oaktat man vet, med vilka stora svårigheter våra industriella företag i dessa tider kämpa, så snart det blir fråga om underhandlingar angående arbetslönernas storlek — jag säger än en gång, att arbetslöner-

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industritullar.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

nas storlek är det, som mest inverkar på framställningskostnaderna för en vara — från arbetarhåll, trots den betydande sänkning, prisnivån undergått, icke blott fordrar bibehållandet av de hittillsvarande lönesatserna, utan man begär till och med löneförhöjningar och rätt betydande sådana. Man går tillväga på det sättet, att, så länge en industri arbetar uteslutande på lager och för att hålla arbetet igång, håller man sig stilla, men, så snart man märker, att de sålunda lagrade varorna röna den allra minsta efterfrågan, framställer man genast krav på löneförhöjningar. Det har sagts, att man bör sträva efter att få ned produktionskostnaderna. Ja, det böra vi givetvis sträva efter, i den mån det går att utföra. Uppenbart är emellertid, att vi på samma gång i största möjliga mån måste söka upprätthålla den levnadsstandard, vi för närvarande ha. Det kommer emellertid icke att lyckas, om utvecklingen kommer att gå i den riktning, bevillningsutskottet tänkt sig.

Vidare har man velat försöka göra troligt, att industrien icke skulle hava nytta av en sådan reglering, som här ifrågasättes. Jag tror icke, att herr Röing är rätte mannen att här föra producenternas talan, ty, såvitt jag vet, har han vid alla tillfällen varit emot varje uppmaning från den inhemska industrien och har han gjort allt, vad han kunnat, för att främja försäljningen av utländsk överproduktion inom vårt land. Produktionskostnadernas nedbringande kommer nog till slut även att bliva verklighet, ty, mina damer och herrar, de ekonomiska lagarna följa helt andra linjer, än vad man i vissa kretsar föreställer sig, och på dem kunna varken politiska spetsfundigheter eller sociala önsknin- gar öva något inflytande. Det är säkerligen, som herr Röing nyss sade, att vårt ekonomiska läge är på väg att förbättras. Jag för min del kan dock icke förstå, varför vi skola motsätta oss att försöka förkorta den lidandets tid, som återstår, innan de ekonomiska lagarna obönhörligen tagit ut sin rätt.

Under den tid, som gått sedan kristiden, ha vi onödigtvis skickat ur vårt land många, många hundra miljoner kronor, som vi skulle kunna haft i behåll, om vi skyddat vår industri genom tullar. Någon arbetslöshet hade knappast behövt uppkomma, och de stora belopp, som använts till arbetslöshetsunderstöd, hade kunnat inbesparas, om vi skyddat våra näringar, så att de kunnat hållas igång. Genom en oklok ekonomisk politik har mycket raserats, som skulle hava kunnat bevarats, därest Sveriges riksdag och de myndigheter i övrigt, som haft bestämmanderätt över vårt lands öden, i tid vidtagit sådana anordningar, som varit ägnade att skydda landets produktion.

Synnerligen egendomligt föreföll det mig att höra herr Röing här i kammaren förklara, att anledningen till, att man icke satt tull på maskiner, varit, att man icke haft tillräckligt stora vågar att väga dem på. Detta är en sak, som jag händelsevis känner närmare till. Det finns i vårt land inga maskiner, som äro så stora, att man icke kan väga dem. — Alla tullar borde, enligt min åsikt, baseras på varans värde och icke på dess vikt. Men varför har man i fråga om maskiner och andra varor, som förut varit åsatta värdetull, med få undantag övergått till viktullar? Helt enkelt därför, herr Röing, att man på sin tid försökt få in dessa varor mot lägre tull än den, som tulltaxan avsåg. Därvid gick man till väga så, att man lät utländska fabrikanter skriva dubbla räkningar. Ja, jag vet till och med personer, som kommit inom lås och bom för dylika manipulationer. Det är ingen konst, att en liten tid konkurrera med oärliga medel. — Ja, det är orsaken, herr Röing, varför maskiner i stort sett överförts till viktullar. De maskiner, som fortfarande äro åsatta värdetullar, äro sådana, i fråga om vilka det mött stora svårigheter att finna rätta proportionen mellan värde och vikt, och varå en viktull ej ansetts bliva ett rättvist avvägt effektivt skydd.

Herr Månsson har som ett bevis på, att vi gå ett tillfrisknande tillmötes, framhållit, att arbetslösheten minskats. Ja, det är nog ett mycket glädjande faktum, att arbetslösheten minskats, men det finns ett litet »men» i fråga om den sista

tidens minskning av arbetslösheten, och det är, att detta nog mycket beror på, att emigrationen i ovanligt hög grad tilltagit. Det är icke glädjande för vårt lands framtid, att ett stort antal av vårt folk måste resa till andra länder för att skaffa sig arbete.

Här skulle kunna vara mycket mera att säga. Herr Månsson nämnde till exempel, på tal om järnbruken, att deras produktion uppginge till 75 % av produktionen före kriget. Det är i och för sig mycket glädjande att denna produktion i någon mån ökats. Om vi emellertid se på den tabell, herr Röing gjort upp över Sveriges import åren 1913 och 1920—1923, så finna vi att vår import 1913 uppgick till sammanlagt 846,538,000 kronor medan värdet av importen år 1923 uppgick till sammanlagt 1,342,260,000 kronor, alltså en värdeökning av omkring 50 %. Vi borde väl kunna ena oss i en gemensam strävan efter att söka få samma proportion mellan tillverkningen inom landet före kriget och nu, som den, vilken råder mellan importen före kriget och vår nuvarande import.

Det allra egendomligaste synes mig emellertid vara, när utskottet i slutet av sitt betänkande drager in valutaförhållandena i diskussionen i denna fråga. I varje fall kan jag icke dela utskottsmajoritetens mening, att ett möjliggörande av en ökad produktion inom landet och ett i någon mån ökat hinder för importen hit, skulle inverka menligt på våra valutaförhållanden, ty enligt min åsikt beror kronans värde i förhållande till främmande valutor och kommer alltid att huvudsakligen bero på förhållandet mellan storleken av vår import och storleken av vår export. Hur det då kan vara möjligt, att man, såsom bevillningsutskottet här säger, skulle komma att sänka kronans värde genom de i motionen föreslagna tullförhöjningarna eller tullregleringarna, är åtminstone för mig alldeles ofattbart. Det står i detta utlåtande, att det för kort tid sedan hävdades från olika partiernas sida liksom även av chefen för finansdepartementet, att en ny inflation borde undvikas. Ja, det är just en sådan inflation, vi skola sträva efter att undvika. Inflationen hejdas icke genom att vi prata mycket. Den beror icke på vad man säger i riksdagen, ty det är icke ord utan gärningar, som skola verkligen visa, huruvida vi vilja behålla den höga nivå, vår valuta f. n. innehar. Om vi följa herr Röings recept, kommer inflationen lika obönhörligt som något.

Det är alldeles uppenbart, att, om vi icke här kunna producera en vara lika billigt som i utlandet och om vi icke få något skydd för den svenska varan, utan på grund härav en allt större import uppstår, blir det omöjligt för oss att upprätthålla gulddpariteten d. v. s. det nuvarande värdeförhållandet mellan kronan och dollarn. Utskottet säger: »Det har syntts utskottet uppenbart, att de i den förevarande motionen avsedda tullförhöjningarna skulle komma i strid med den sålunda uttalade uppfattningen om angelägenheten av att icke försämra vårt penningvärde.» Bevillningsutskottets utlåtande är ett intressant dokument såsom uttryck för den åsikt, utskottet hade i fråga om valutapolitiken i början av riksdagen 1924. Om vi se på riksbankens veckorapport visar det sig helt enkelt, att vi hava två miljoner mindre valutabehållning än för en vecka sedan, 37 miljoner mindre än vid årets början och 129 miljoner mindre än för ett år sedan, under det att storleken av vår guld-kassa icke ökats med mer än två miljoner. Hur tro herrarna, att vi då skola kunna skaffa utländska varor, eller var tro ni vi skola taga pengar för att betala vår import med? Jo, vi få antingen släppa ut guld ur landet, eller ock upptaga ett lån i utlandet. Bägge dessa sätt att skaffa pengar till vårt lands nödvändiga utgifter skulle komma att inverka i riktning mot inflation och visst icke i motsatsen. Våra statsfinanser se visserligen ut att vara goda, och det är för oss i jämförelse med andra länder en mycket stor fördel, att vi haft möjlighet att upprätta en budget, som visar, att vi icke behöva använda oss av lånemedel för att skaffa pengar till våra utgifter. En sak måste man dock härvidlag taga i betraktande: hur ser det ut bland landets skattedragare, hur ser det ut inom vårt näringsliv? Är det icke

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industritullar.
(Forts.)

så, att vi i ganska stor utsträckning på bekostnad av det allmänna väståndet i landet skapat vår synnerligen goda statsfinansiella ställning? Hos industrien är emellertid numera icke mycket mera att taga, och vad beträffar herr Röings tal om, att man, om man ginge till Key Åbergs bok, skulle finna stöd för herr Röings uppfattning om bolagens stora förtjänster under år 1922, så skulle det verkligen intressera mig mycket att gå igenom den boken tillsammans med honom. Var och en, som intresserar sig för hithörande frågor, kan lätt konstatera att av de bolag, som lämnat in bokslutsredogörelser till patent- och registreringsverket, det icke är många, som förtjäna så mycket, att de kunna lämna sina aktieägare någon utdelning. De flesta bolag förlora mycket pengar på sin drift och äro långt ifrån att kunna förränta det i dem investerade kapitalet. Hur många företag är det för närvarande som bära sig? De äro lätt räknade. Herr Röing, det går icke i längden att hålla driften i gång genom att upplåna pengar, utan förr eller senare blir det bärigheten hos ett företag, som är avgörande för dess bestånd. På det sätt riksdagen hittills tillvaratagit näringslivets intressen går det i betänkelig grad utför med industrien. Skattebetalarna i detta land hava nog fått kännas vid de utgifter, som regering och riksdag ålagt dem under de gångna åren. Det finns icke mycket besparingar kvar, som kunna användas för drivande av näringsverksamhet i framtiden. Ett beklagligt tidens tecken är väl också, när man ser, som det uppgavs i en tidning under gårdagen, att icke mindre än 600,000 dollar, alltså omkring 3 miljoner kronor, tecknats av svenskar i det japanska lånet. Bevisar icke detta, dels att man icke anser sig kunna få någon tillfredsställande avkastning på inom landet placerat kapital och dels att man ingalunda tror på, att vår valuta någon längre tid skall bibehålla sitt nuvarande värde i förhållande till dollarn?

Därmed må vara huru som helst. Jag anser det beklagligt, att näringslivet och företagsamheten i detta land behandlas så, att vi icke kunna få behålla det lilla kapital, som vi hava kvar, så att det kan komma till användning för drivande av näringsverksamhet här i landet.

Herr talman! Jag ber att få sluta mitt anförande med att yrka bifall till det av herr Lithander tidigare formulerade yrkandet.

Med herr Winkler förenade sig herr *Poppius*.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag kanske icke borde förlänga denna debatt ytterligare, men det är ett par saker, som jag icke kan underlåta att något närmare belysa.

Herr Röing, bevillningsutskottets ärade ordförande, började sitt anförande med att framhålla, att det tycktes honom, som om den talare, som hade ordet före honom, nämligen herr Lithander, vore något dämpad i tonen i år. En sådan anmärkning kan man icke göra om herr Röing. Herr Röing talade i samma övermodiga ton, som han alltid brukar använda i dessa frågor. Han känner sig tydligen som härförare, vilken behärskar det strategiska läget och vilken står i spetsen för en armé, bestående av mycket över hälften av denna kammars ledamöter. Han känner på sig, att han har makten på sin sida, och då han yttrar sig, sker det också så, att man kan förstå, att han vill framhålla sin makt. Huruvida han också har *rätten* på sin sida, blir en annan fråga. Det är den saken, jag skulle vilja något litet belysa. Det händer ju lätt för den, som vet sig hava makten, att han förbiser rätten. Känslan av hans stora makt hindrar emellertid icke herr Röing att tillåta sig litet »demagogische Umtriebe» — om ett dylikt uttryck tillåtes mig — beträffande jordbrukets ställning till denna fråga, ty »demagogi» får man väl kalla åtminstone den del av herr Röings anförande, där han, i en fråga som denna, spelade ut den ena näringsidkaren mot den andre. Det var ett mycket enkelt resonemang, herr Röing härvidlag

förde till torgs. Det låter så bra att framhålla, att jordbrukaren, om nu förevarande motion bifalles, får betala 50 % mer för slättermaskiner, skördemaskiner o. s. v. än förut. Men varför icke fortsätta bevisföringen en smula och uppställa den frågan: Är det icke en fördel för alla medborgare i detta land, om dessa maskiner kunna tillverkas inom landet i större utsträckning, än hittills skett. Det underlåter man naturligtvis att framhålla, ty hade man tagit saken på det sättet, hade det icke blivit något utrymme för demagogi. Icke heller omtalar man, att jordbrukarna må väl och finna ökad avsättning för sina produkter, om alla andra samhällsklasser och näringar också må väl.

Jag vill fatta mig kort i denna sak. Herr Röing säger mycket riktigt, att i närvarande stund icke någon näring i vårt land befinner sig i så betryckt ställning som jordbruket. Då jag hörde det yttrandet, tänkte jag för mig själv: Inom kort komma vi att från bevillningsutskottet få ett betänkande, som behandlar en motion, väckt av mig och andra personer, om skydd för jordbruket. Låt oss vänta och spara vårt omdöme, tills vi fått se, hur herr Röing ställer sig till vårt betryckta jordbruk, då nyssnämnda motion här kommer upp till behandling.

För min del tror jag, att man bör gå tillväga så, att man hjälper den ene men därför icke underlåter att hjälpa den andre. Därav tror jag det hela kommer att må bäst.

Herr talman, nu ber jag, att få komma till själva saken. I bevillningsutskottets betänkande talas om att även ur protektionistisk synpunkt skulle en förhöjning av en viktull vara berättigad endast i den mån förhöjningen avsåge att utgöra compensation för de merkostnader, som belasta den svenska industrien i jämförelse med konkurrerande utländska industrier, samt att skyddstullarna följaktligen borde avvägas i förhållande till dylika merkostnader och icke till varuvärdet. Jag för min del bestrider riktigheten av denna åsikt. Jag anser det riktiga vara att företaga en procentuell förhöjning. Utskottet har emellertid stirrat sig blind på de förhöjda merkostnaderna. Förklaringen till herr Röings och utskottets ståndpunkt torde vara att söka däri, att de väl veta, att ingen kan bevisa, hur stor förhöjningen av industriens merkostnader varit.

Hur skulle det varit om utskottet för en gångs skull i sitt betänkande gjort sig besvär att framlägga en utredning, låt vara en utredning, företagen ur protektionistisk synpunkt? Hur skulle det då ställt sig med förhöjningen av merkostnaderna? Men utskottet underlåter alltid att i sina betänkanden företaga dylika utredningar. Utskottet skriver sina utlåtanden — jag vågar säga det — i lapidarstil. Herr Röing har själv som medlem av tull- och traktatkommittén för några år sedan varit med om att underteckna ett betänkande om differenttullar. I detta förekommer en redogörelse för det s. k. majorationskoefficientsystemet i en del länder på kontinenten och som består däri att man multiplicerar den före kriget gällande tullen med en viss koefficient. Då skulle de bestämmande i de länderna också förfarit oriktigt, då de tillämpat ett så enkelt förfaringssätt som att bara multiplicera med en koefficient, fördubbla eller fyrdubbla. Det förekommer, vill jag minnas, någonting härom i det nämnda yttrandet av tull- och traktatkommittén, så att det torde vara välbekant för herr Röing, att så varit fallet i många länder.

Emellertid var det en punkt till, som icke varit berörd i debatten här, såvitt jag kunnat uppfatta, förrän nu senast i den siste ärade talarens anförande. Jag syftar på slutet i betänkandet, där det säges, att den uppfattningen hävdades i riksdagen häromdagen liksom även av finansministern, att nu skulle man undvika en ny inflation. När det varit tal om, att man skulle i valutahänseende söka få paritet med pundet i stället för med dollarn, ville man icke, anför utskottet, vara med om detta, ty det skulle betyda en försämring i kro-

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industritullar.
(Forts.)

nans värde och vore utan verklig nytta för vårt näringsliv. Så kommer utskottet med följande tre rader, och jag ber kammaren vara god fästa sig vid detta utmärkt vackra uttryck för ekonomiskt tänkande, som herr Röing nyss talade om. Det heter: »Det har synts utskottet uppenbart, att de i den förevarande motionen avsedda tullförhöjningarna skulle komma i strid med den sålunda uttalade uppfattningen om angelägenheten av att icke försämra vårt penningvärde.»

Detta är riktigt, säger herr Röing. Ja, men varför? Tänk, om utskottet velat kosta på sig en sida till och tala om varför det är på det sättet, så att vi, som icke sitta inne med den högre visheten i dessa stycken, fått höra hur utskottet resonerat.

Jag skall nu be att själv få yttra något om dessa tre rader i betänkandet. Utskottsmajoriteten med herr Röing i spetsen säger och har alltid sagt, att genom tullar fördyrar man varornas värde; följaktligen ökar man levnadskostnaderna, och detta verkar till inflation. Detta är riktigt. Men tullar verka också till att förbättra handelsbalansen. De minska importen och rätta sålunda till och förbättra vår handelsbalans, vilket återigen verkar i rak motsatt riktning, d. v. s. till deflation. Man har således två komponenter, och utskottet kunde ju sett efter och tagit reda på var resultatanten går till dessa båda komponenter, så hade vi fått se, om det ekonomiska tänkandet verkligen är starkt och använt på rätta sättet. Då hade vi fått se, om icke resultatet blivit, att det som här verkar till inflation, i själva verket är en bråkdel i förhållande till det, som verkar i motsatt riktning.

Det är med en tullförhöjning på samma sätt som med en diskontoförhöjning. Denna senare fördyrar också produktionen och verkar alldeles så som jag nyss sade om tullen, i inflationistisk riktning. Men på samma gång har diskontoförhöjningen den effekten, att den gör penningtillgången knappare. Det blir mera ont om pengar, och detta verkar i motsatt riktning, alltså till deflation. Såväl tull- som diskontoförhöjningar verka sålunda på samma sätt. Men den saken kan icke, herr talman, redas ut på dessa tre rader i bevillningsutskottets betänkande, det finns ingen möjlighet. Jag tillåter mig alltså påstå, att utskottets betänkande är mycket knapphändigt avfattat, det fattas något i hela utredningen.

Nu vill jag ytterligare betona, att tullarna verka till att förbättra handelsbalansen. Om jag icke minnes orätt, tillsattes det för några år sedan en internationell kommitté med säte i Bryssel, och denna kommitté hade till uppgift att undersöka en del av dessa förhållanden. Denna kommitté var i sitt utlåtande inne på samma kapitel. Jag har letat efter den lilla boken i dag, men icke fått tag i den. Kommittén framhöll såsom oeftergivligt för staterna att bringa jämnvikt i sina budgeter, så att utgifterna icke blevo större än att de kunde täckas av respektive stats inkomster. Men det talades också om nödvändigheten att bringa jämnvikt i handelsbalansen. Detta är en utomordentligt viktig sak, som man icke får försumma att taga i betraktande, när man talar om dessa spörsmål. Herr Röing säger, och han upprepar det ofta, att Sverige är i det lyckliga läget, att vi ha den bästa ställning i världen med en krona, som är så utomordentligt värdefull. Ja, det ha vi, men äro vi alldeles säkra på att den kommer att stå där hur länge som helst, därest handelsbalansen får behandlas hur som helst och importen alltså, liksom under förra året, överstiger exporten i stor utsträckning, kanske större än nu? Tror icke kammarens ledamöter, att det kan vara möjligt att vi förgäves skola kunna hålla vår krona uppe vid guldpärlan? Vi kunna verkligen icke avfärda dessa saker så enkelt, som bevillningsutskottet gjort i detta enkla betänkande.

Till sist, hur är det väl i Förenta staterna? Jo, där har man höjt sina tullar i oerhörd hög grad, och jag ber i anslutning till dessa tre raden i bevillningsut-

skottets betänkande att få fråga utskottets ordförande, om dessa tullförhöjningar medfört någon försämring av penningvärdet i Amerika?

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.

(Forts.)

Herr Sköld: Herr talman! Jag skall be att till en början få nämna några ord om tull- och traktatkommittén. Då ju denna kommitté begagnats här av herr Lithander, och herr Lindman med för övrigt, som ett slagträ, så kan det kanske vara lämpligt att en gång för alla få klart, hur det förhåller sig med denna tull- och traktatkommitté.

Från början var det så, att kommittén hade två uppgifter, nämligen dels att göra en utredning av vårt tullsystems verkningar och dels att utarbete en ny tulltaxa. Sedermera har, som väl allbekant torde vara, Kungl. Maj:t anbefallt tull- och traktatkommittén att endast sysselsätta sig med tullsystemets verkningar och icke med den nya tulltaxan. Jag anser mig ha god anledning till det antagandet, att Kungl. Maj:ts ställning i detta stycke till tull- och traktatkommittén innebär, att Kungl. Maj:t ansett, att tiden ännu icke vore inne för en revision av tulltaxan. — När jag nu ser chefen för finansdepartementet här närvarande, kan jag icke underlåta att till honom ställa den frågan: Kan icke den omständigheten, att Kungl. Maj:t tagit ifrån tull- och traktatkommittén dess uppdrag att göra en revision av tulltaxan, tolkas som ett uttryck för regeringens mening att tiden ännu icke är lämplig för revision av denna taxa? — Det skulle ju, herr Lindman, kunna hända, att när allt kommer omkring, Kungl. Maj:t har samma uppfattning beträffande en tullförhöjnings inverkan, som majoriteten i riksdagens bevillningsutskott har. Den saken överlämnar jag emellertid till regeringen att själv lämna besked om.

Herr Winkler ansåg ju, att det mesta som fanns i bevillningsutskottets betänkande var egendomligt. Det får förlåtas mig, om jag tycker, att det mesta som sagts av herr Lindman och herr Winkler är besynnerligt. Å ena sidan talar man om, att riksdagen icke vill skynda det betryckta näringslivet till hjälp, men å andra sidan säger man, att det icke alls är meningen, att dessa tullförhöjningar skola medföra höjning av priserna. Herrar Lithander och Winkler talade om, att det fanns en inhemsk konkurrens, som tyngde ned priserna, och herr Lithander gick så långt, att han sade, att det fanns större konkurrens beträffande de inländska varorna än beträffande de utländska. Detta förefaller mig vara ett så besynnerligt tal, att jag icke kan utfinna meningen med det. För mig förefaller det klart, att har jag både in- och utländsk konkurrens, så skall den konkurrensen verka skarpare än om bara inhemsk konkurrens föreligger. Jag tror, att detta bevisas bäst genom herr Winklers egna utomordentligt belysande exempel med cementen. Vi ha i Sverige en cement-trust, och jag tror icke jag förräder några hemligheter, om jag säger, att år 1913 höllo de svenska fabrikerne ett inländskt pris, som betydligt översteg priset på den utländska marknaden. På det sättet, herr Winkler, menar man, att den inhemska konkurrensen reglerar priserna nedåt.

Kunna vi icke vara överens om den enkla sanningen, att om en tullförhöjning skall hjälpa industrin, så måste den medföra ökade priser? Gör den icke det kan den icke vara till någon nytta för industrin. Det finnes ingen anledning, varför man icke skulle kunna utgå ifrån, att denna tullförhöjning, som här är föreslagen, måste verka till en stegring av prisnivån. Herr Lithander har i sin motion sagt — och det har också varit på tal i debatten — att nu ha vi kommit till en stabilisering av prisnivån, och nu kan det vara på tiden att ändra tulltaxan. Jag kan icke förstå, att om man föreslår en åtgärd, som medför prisförhöjningar, man skall kunna bevara stabiliteten. Höjer man priserna, så måste stabiliteten förloras. Jag måste verkligen säga, att jag fattat det uttalande, som härförleden fälldes i denna kammare av chefen för

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industritullar.

(Forts.)

finansdepartementet, då han t. o. m. varnade för en sådan liten ändring av prisnivån och penningvärdet, som skulle vara nödvändigt för att få den svenska kronan i paritet med pundet, som om detta uttalande även hade avseende på varje annan liten rubbning av prisnivån.

Nu är det väl i grund och botten ändå så, att vi efter många besvär och lidanden arbetat oss fram till stabilisering, men denna stabilisering vilar icke så säkert, att vi kunna tillåta oss vad som helst, utan vi ha nog fortfarande anledning frukta för att den skall kunna rubbas. Min mening är, att vi måste värja denna stabilisering som vår ögonsten, och det kan då icke anses klokt att föreslå åtgärder, som måste leda oss bort från denna stabilisering.

Herr Lindman har ju gjort ett försök att klara upp det dilemma genom att säga, att prisförhöjningar verka visserligen på ett sätt till inflation, men medföra å andra sidan också förbättringar av vår handelsbalans, vilka verka till deflation. Men skulle vi icke kunna vara överens om, herr Lindman, att handelsbalansen är det oväsentliga i detta resonemang? Jag tror icke, att herr Lindman kan peka på exempel från något land, där handelsbalansen spelar någon roll för myntets värde. Det är icke handelsbalansen utan betalningsbalansen, som det härvidlag kommer an på, och jag måste påminna herr Lindman om den sanningen, att före kriget hade alla välsituerade stater en passiv handelsbalans, men alla fattiga stater en aktiv sådan. Detta är i grund och botten självklart för varje ekonomiskt tänkade. Förekomsten av en aktiv handelsbalans visar oss att vi äro fattiga, att vi, herr Winkler, varken kunna kläda eller föda oss. Den passiva balansen visar, att ett land, som har en sådan handelsbalans, säljer sina exportvaror så fördelaktigt, att det blir vinst för landet; den aktiva visar alltså motsatsen.

Herr Winkler resonerade ju som i den gamla sagan om mannen, som lyfte sig själv vid håret. Herr Winkler säger, att vi skola icke skicka ut pengar ur landet för att betala varor, som produceras inom landet. Han vet dock lika väl som jag, att vi skicka ut exportvaror, och så paradoxalt det än låter, så är det ändå så, att när jag efterfrågar utländska varor, efterfrågar jag i själva verket svenska varor, ty jag efterfrågar den utländska konsumtionen av våra exportvaror. — Jag skall icke vidare fortsätta med detta resonemang, ty det kommer herr Winkler nog ändå icke att förstå. Det är onödigt att erinra om den saken, men vi kunna väl ändå vara med om, herr Lindman, att handelsbalansen icke behöver inverka på prisnivån. Handelsbalansen har som sagt ingen betydelse, det som betyder något härvidlag är betalningsbalansen, och herr Lindman vet lika väl som jag, att om vi ha en passiv handelsbalans i dag, så ha vi en aktiv i morgon. Den jämnar ut sig själv. Men därtill kommer ju, att en tullförhöjning icke lär inverka på handelsbalansen.

Det skulle kanske icke vara onyttigt att i detta sammanhang upptaga till belysning herr Lindmans tal om verkan av ränteförhöjning. Jag fruktar, att herr Lindman icke riktigt genomtänkt denna saken. Han har rätt beträffande en ränteförhöjning, som äger rum, då ett land har pappersmyntfot, såsom fallet är nu hos oss, ty då verkar en ränteförhöjning så svagt, att ingen kan märka den, men vid guldmyntfot, och det var ju det herr Lindman avsåg, verkar den icke bara fördyrande på produktionen inom landet, utan den verkar framför allt tilldragande på utländskt kapital och åstadkommer därigenom en utjämning i vår valutas värde, som är att eftersträva. Jag tror därför, att det exempel herr Lindman framdrog var oerhört missvisande, ty det gäller helt enkelt icke i detta sammanhang.

Jag måste alltså för min del hävda, att denna tullförhöjning icke kan lända till annat resultat än stegring av prisnivån, och dess motsatta sida måste alltså bli att den verkar till sänkning av penningvärdet. Vi måste på det sättet komma att avlägsna oss på nytt från en stabilitet, som vi med stora offer vun-

nit. Det är därför ingen anledning att gå med på herr Lindmans resonemang.

Herr Lindmans uttalande om tullar, avvägda efter merkostnaderna för varornas produktion, skall jag icke inlåta mig på; jag antar, att herr Röing kommer att göra detta. Däremot måste jag säga några ord beträffande jordbrukarnas ställning till denna fråga. Herr Lindman har ju beskyllt herr Röing för demagogi, ett något starkt uttryck, och herr Winkler hade ett litet uttryck i början av sitt anförande, ett uttryck, som jag egentligen icke vet, hur det skall betecknas. Han frågade nämligen, vart bondeförbundarna hade tagit vägen.

Nu är det dock så, herr Winkler och herr Lindman, att den tullförhöjning, som här föreslagits, verkar fördyrande på jordbrukarnas kläder och på alla jordbrukets döda inventarier. Jordbrukarna måste alltså veta, att de få en fördyring av sina omkostnader genom denna tullförhöjning. Nu står visserligen herr Lindman och vinkar med en spannmålstull och säger: Ni får denna här i stället. Ja, men säg mig, är det någon här i kammaren, som verkligen kan avgöra, om jordbrukaren får betala mera för sina förnödenheter än han får igen genom förhöjningen av spannmålstullen eller tvärtom? Jag känner mig mycket tveksam i det fallet; man ger med ena handen och tar med den andra, och ingen kan gissa, vem som vinner på affären. Det är som att spela på lotteri, och jag förmodar, att bondeförbundarna liksom Sveriges jordbrukare i övrigt icke äro fallna för att lita så där till slumpen, till ödet, utan de säga nog, med det gamla svenska visdomsordet: »Bättre en fågel i handen än tio i skogen.»

Jag undrar, om icke detta resonemang skulle kunna i någon mån klara upp, varför icke bondeförbundet har syntts på bifallssidan till dessa tullförhöjningar.

Herr talman, jag yrkar bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr Lithander: Herr talman, mina herrar! Bevillningsutskottets ärade ordförande förvånade sig över, att vi här upprepade gånger söka att befästa det system, som har rått sedan 1880-talet. Om bevillningsutskottets ärade ordförande ville studera och se, vilken utveckling som den svenska industrien och det svenska jordbruket undergått sedan den tiden, en utveckling som visat sig icke blott i stegrad sjöfart utan också i den ökade export, varav landet blivit mäktigt, och om han över huvud taget ville pröva, vilken inverkan detta system haft på vårt finansiella liv, skulle han måhända icke förvåna sig över att vi undan för undan söka befästa detta system, eller att vi äro så angelägna om att värna även utposterna av detta system och med alla medel vilja hindra att nya angrepp göras emot detsamma.

Jag vill erinra om, att det på 1880-talet fanns i landet *en* grupp, bestående av lantmän, som ville hava skydd för sin näring, och en annan grupp, bestående av industrimän, som ville hava skydd för sin näring. De kämpade på skilda linjer, men ingen lyckades att föra fram sina önskemål till seger. Det var först när dessa grupper sammansmälte till en grupp, som man lyckades skapa det system, som till deras och landets gagn bestått under en lång följd av år. Det är denna växelverkan mellan jordbruket och industrien, som har varit hemligheten med att framgången blev sådan den blev. Det är därför, som man med ledsnad ser de ansträngningar, vilka från skilda håll göras för att söndra och få tillbaka de förhållanden, som rådde i början på 1880-talet. Jag vill säga, att om det lyckas att få lantmännen att se enbart på sin sak och industrimännen att se enbart på sin sak, så skola de, när det gått dithän, att de vägra att giva varandra ömsesidigt stöd, komma att göra samma rön, man gjorde före systemskiftet. Följden blir alltså, att såväl jordbruket som industrien får det svårt.

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industritullar.

(Forts.)

Ang. i råga-
satt höjning av
vissa industri-
tullar.
(Forts.)

Men i det läget vill jag säga, att jag tror, att industrien med sin större anpassningsförmåga har lättare att rida ut stormen än vad jordbruket har, och det är därför, som jag vill begagna tillfället att giva icke en varning men en maning till de svenska jordbrukarna att inte lyssna till de locktoner, som åsyfta en sådan splittring.

Jag vill för dem, som driva den satsen, framhålla det ansvar, som de draga på sig, om de måhända lyckas i dessa strävanden, vars slutresultat blir, att det svenska jordbruket kommer att berövas det skydd, som det för närvarande har. Vad industrien vidkommer och dem, som kämpa på den linjen, komma de troget att giva lantbruket det stöd, som de kunna.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr *Olsson* i Berg instämde häruti.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman, mina herrar! Bläddrar man igenom riksdagens protokoll för de senaste tio åren eller än längre tillbaka i tiden, skall man finna, att utgångspunkten för en begäran om tullförhöjningar sällan varit densamma från år till år. Det är rent av egendomligt att se, att den ståndpunkt, som man haft ett år, har man ett annat år icke funnit vara av den art, att man därmed kunnat bygga upp en tullmotion. Om man bara håller sig till de sista åren, skall man finna, huru man exempelvis ansett sig med glidande tullskalet kunna skydda de näringar, som man ivrar för, men att året därpå ingen röst har höjts inom riksdagen för att hålla på den ståndpunkt, som man ett annat år gått in för, utan man har genast varit beredd att släppa densamma.

I fjol körde man med valutadumpingen. Man sade klart och tydligt ifrån, att det på grund av den depression, som var rådande i världen, icke var möjligt att med den höga valuta, som landet hade, kunna konkurrera med utlandet. Ja, tänkte jag i mitt stilla sinne, det skall bli intressant att se, hur det blir nästa år. Då har man väl försökt att leda detta påstående i bevis. Egendomligt nog har man emellertid inte kommit med något bevis för sin ståndpunkt, och jag kan alltså därav utläsa, att det hela endast var ett löst påstående.

Om man går tillbaka och tittar i riksdagens protokoll och jämför med varandra de skäl för tullförhöjningar, som man anfört det ena året och som man anfört det andra året, skall man finna, att man, från att ha nöjt sig med att begära tullförhöjningar av tillfällig natur och avsedda att endast för viss tid hjälpa industrien, utvecklats till att önska tullförhöjningar, som avse att bliva bestående. I början sade man helt enkelt: snälla vänner, här gäller det att försöka bygga upp en industri i vårt land. När den kommer på säkra fötter och kan reda sig själv, behöva vi icke längre denna tullförhöjning. Ja, de som då voro med och frestades att gå med på den motiveringen och ansågo den vara av ett sådant värde, att de lade sin röst därför, de äro sannerligen i dag besvikna, när de finna, att man nu icke återoppar samma argument som då, utan nu i stället vill ha denna extra förhöjning av 50 procent på grund av valutaförhållandena eller på grund av priset eller av andra dylika skäl.

Jag må säga, att denna tullmotion, som är framburen av industriidkare och några lantmän, sannerligen icke är av blygsamma mått. Det har intresserat mig att titta litet i tulltaxan och se hur det förhåller sig med den; och jag kan inte finna det annat än anmärkningsvärt, att den här motionen med en motive-ring och kläm på endast fyra sidor orkat med så mycket som att begära förändring av 525 rubriker i tulltaxan. Och när man här i dag under debatten framhållit, hur pass väsentligt dessa ändringar, om de ginge igenom, skulle komma att inverka på alla områden, undrar jag verkligen, om de herrar, som försvara den här motionen, hava läst igenom tulltaxan och sett efter, hur många

artiklar i densamma, som genom motionen beröras. Vill man göra sig det be-
sväret, skall man finna, att man har föreslagit tullförhöjningar på saker, ifrån
enkla och primitiva hushållssaker till avsevärt viktigare föremål.

Det har sagts av den, som står för motionen, nämligen herr Lithander, att de
här ifrågasatta ändringarna sannerligen icke skola fördyra byggnadskostna-
derna. I motsats härtill vågar jag säga, att om man undersöker, vilka de saker
äro, som det här yrkas tullförhöjningar på, skall man finna, att en rätt avse-
värd procent av dem äro varor, som hava betydelse för byggnadsindustrien.
En annan talare, herr Winkler förresten, var förvånad över bondeförbundet och
visste inte riktigt var han hade detta parti i denna fråga. Ja, helt naturligt
resonera också bondeförbundarna på det sättet: vi vilja naturligtvis inte göra
förhållandena för jordbruket värre, än de för närvarande äro.

En jämförelse mellan motionen och tulltaxan är rätt så belysande även ur
andra synpunkter. Man börjar så vackert med hästskosöm och hästskor o. s. v.
och slutar med tröskmaskiner. Hela raden uppigenom vill man pålägga en tull-
förhöjning av 50 procent. Om det enbart hade varit industrier, som hade
väckt den här motionen, skulle det varit förklarligt, men när jag finner, att det
bland motionärerna också finnas sådana personer, som jag vet äro jordbrukare,
så är det märkvärdigt, att det i motionen påyrkas höjda tullar för lantbruksred-
skap o. d. Är inte det verkligen en kretsgång, som är rätt kostlig? Här säger
man i motiveringen till en motion, där det gäller högre priser på lantbrukspro-
dukter, att landets jordbrukare äro i sådan ekonomisk misär, att statsmakterna
måste gå in för att åstadkomma bättre ekonomiska förhållanden för dem, och
man åberopar härför också driftkostnadernas storlek och både det ena och det
andra. Precis samma herrar komma sedan i en annan motion och säga, att vi skola
öka omkostnaderna avsevärt genom att med förhöjda tullar åstadkomma högre
pris å material för jordbrukets behov. Det är verkligen kostligt, och jag undrar
inte alls över att bondeförbundarna genomskådat detta, och att de icke äro att
lita på, när det gäller att få igenom en tullförhöjning på industriprodukter
och dylikt. Få industrier, herrar igenom motionen, blir det etter värre för jord-
brukarna, än det tidigare varit.

Herr Lindman fällde under debatten ett karakteristiskt yttrande. Han sade,
att när han avlyssnade utskottets ärade ordförande, fick han den uppfattningen,
att utskottets ordförande representerade makten, men herr Lindman rätten. När
jag hörde det uttalandet, rann mig i sinnet ett föredrag, ett valföredrag, som den
ärade talaren höll under valrörelsen 1921. Han var då inne på tullfrågan och
förklarade, att det allra säkraste medlet för industrien och jordbruket att ernå
uppsving vore att gå in för en tullagstiftning, som gäve dessa näringar skydd.
Det vore riktigt, menade han. Beklagligtvis tycktes emellertid makten vara
på den andra kanten, och det syntes icke möjligt att få igenom ett sådant för-
slag, men svenska folket borde, sade herr Lindman, ställa så till att makten
komme att ligga, där rätten var. Det var före valet. Efter valet tror jag inte,
att det är bättre i det stycket utan snarare sämre.

Herr Lindman var inne på den traden, att han åberopade Amerika och dess
tullsystem till stöd för sin uppfattning om tullars behövlighet. Men, herr Lind-
man, vi hava även ett annat stort land, nämligen England, och av detta lands po-
litik härutinnan kunna vi se, att det icke är bara vårt land, som anser att fri-
handeln är den gyllene vägen utan att det sannerligen också finnes andra stater,
där man inser att tullsystemet inte är en väg, som leder till förbättrade förhål-
landen, utan snarare till sämre.

Herr Lithander var i sitt yttrande inne på en del andra saker. Han sade, att
här gäller det ju bara att få en lagstiftning mot import av lyxvaror. Det in-
tresserade mig att titta i tulltaxan, hur det i det stycket förhöll sig med vad herr
Lithander och hans medmotionärer yrkat i sin motion. Jag kan inte direkt finna

Ang. ifråga-
satt höjning av
vissa industri-
tullar.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

någon lyxartikel, som beröres i hans motion, men däremot har jag funnit, att man fastmer har underlåtit att yrka tullförhöjningar på just lyxvaror. I det avseendet finns det åtskilliga saker, som man glömt bort att yrka förhöjd tull på. Så hava vi exempelvis buteljer och spritdamejeanner och sådant. Vidare hava vi gjutna konstföremål och andra finare gjutgodsartiklar såsom byster, medaljonger och blomstervaser m. m. Allt detta har man hoppat över och i stället gått över till saker, som äro mycket nyttiga i ett hushåll.

Sedan är det en annan sak, som jag i mitt stilla sinne skulle vilja fråga herr Lithander om. Kanske har det bara varit ett förbiseende, eller vad meningen nu är, men han har alldeles glömt bort rubriken nr 837, där det finnes upptaget förgyllda, försilvrade, förnicklade eller etsade floretter, sablar, värjor, bajonetter, huggare och dylika vapen med eller utan tillhörande baljor ävensom delar därtill. Å i denna rubrik upptagna artiklar har man icke yrkat tullförhöjningar, vilket man däremot har gjort med spadar, hackor och yxor, som bonden såväl behöver för sina jordbruksarbeten.

Det har även nämnts om en del andra saker. När man säger, att man vill ha förhöjda tullar på industrialster, så vill jag fråga, om det är så säkert, att man därmed hjälper industrien. Man påyrkar tullförhöjningar på ångpannor, svarvar, fräsmaskiner o. s. v., saker som industrien behöver. En hel del av dessa maskiner tillverkas icke, det vet jag väl, i vårt land, utan de måste importeras. Tag t. ex. en sådan sak som gruvborrningsmaskiner. Skola sådana maskiner användas, måste de vara up to date, och då föredraga många att använda utländska fabrikat, ty det blir mest hållbart och praktiskt. Men när det yrkas tullförhöjningar på sådana saker, så fördyrar man omkostnaderna för en del av industrien. Den industri, som skulle vara minst betjänt av ifrågavarande tullförhöjning är gruvindustrien, som säkerligen, därest motionen bifölles, skulle komma i ändå sämre läge än den nu är.

Jag har, herr talman, med detta velat säga rent ut till var och en här i kammaren, att om man studerar tulltaxan och jämför den med vad i motionen yrkas, måste man, om man skall använda ett milt uttryck, säga att motionärerna varit synnerligen inkonsekventa i sin motion.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Röing**: Herr talman! Vi känna alla till herr Lindmans stridsmetoder i debatten. Då sakskaalen börja tryta, drager han sig icke ett ögonblick för att använda personliga invektiv. Jag skall emellertid besvara herr Lindmans älskvardhet med att giva honom ett gott råd, och goda råd skall man alltid vara mycket tacksam för. Tala aldrig mera, herr Lindman, här i kammaren om Demagogische Umtriebe, ty det finnes sannerligen icke en av kammarens ledamöter, som kan tävla med herr Lindman i demagogi. Jag kan med rätta framhålla detta, när jag vet, hur herr Lindman under valstriderna reser land och rike omkring — jag vill giva honom en eloge, för att han inte drager sig för dessa resor från Ystad till Haparanda, och jag önskar, att alla partichefer gjorde på samma sätt — och lovar lantmännen allt kraftigt understöd för deras näring och sedan i riksdagen kommer med förslag om höjning av tullar på alla de varuslag, som jag förut framhållit, och därigenom med ökade bördor belastar jordbruket.

Herr Lindman ville sätta i fråga mitt intresse för jordbruket. Han kunde redan nu göra det på grund av den ställning, som han förmodar, att jag kommer att intaga vid behandlingen i bevillningsutskottet av en motion, som han väckt i en tullfråga, som nära berör jordbruket. Jag vill icke nu yttra mig om min ställning till det spörsmålet. Kammaren får snart kännedom därom. Men aldrig kommer jag dock att, som herr Lindman, tillåta mig något sådant som att resa land och rike runt och bedyra att i kampen mot statsingripanden

i näringslivet bekämpa förslag om importförbud och importregleringar och sedan under en kommande riksdag vara med om att underskriva en motion i sistnämnda syfte. Jag respekterar varje ärlig åsikt, den må gå i den ena eller den andra riktningen, men att under en valstrid förfäktat en principiell ståndpunkt och sedermera, därför att ett förslag i en viss situation är privatekonomiskt fördelaktigt för en viss samhällsklass, i riksdagen övergiva denna ståndpunkt kan jag ej gilla. Herr Lindman yttrade vidare, att det fattades något i utskottets motivering. Han framhöll detta i samband med ett yttrande om ekonomiskt tänkande. Nej, herr Lindman, jag tror icke, att det fattas något i utskottets motivering men däremot fattas det något i herr Lindmans ekonomiska tänkande. Det har jag inte märkt först i dag utan många gånger vid andra tillfällen, då ekonomiska frågor ha behandlats. När herr Lindman inbillar sig, att man icke genom jämförelser mellan svenska och utländska industriens produktionskalkyler kan beräkna en svensk industris merkostnader, så gör herr Lindman sig skyldig till ett misstag. Jag ber endast få hänvisa till en dylik jämförelse, som gjordes med framgång av 1911 års trustkommitté, vilken kommitté som sin första arbetsuppgift just utförde en beräkning av den svenska betodlingens och den svenska sockerindustriens merkostnader, en beräkning som föranledde en kungl. proposition vid 1913 års riksdag och även ett riksdagsbeslut just på grundvalen av dessa produktionskalkyler. Om vi i tull- och traktatkommittén få slutföra vårt uppdrag, lovar jag, att herr Lindman skall få se många produktionskalkyler, på grund av vilka herr Lindman ur protektionistisk synpunkt skall kunna framkomma med starkt motiverade krav till förmån för bibehållande av vissa tullar.

Det har yttrats både i denna debatt och vid många föregående tillfällen mycket om principen att avväga tullarna i förhållande till industriens merkostnader. Det borde icke råda någon meningsskiljaktighet om själva principen, att en fordran på ökat tullskydd för en svensk industriprodukt, som kan påvisas överstiga merkostnaden för den ifrågavarande industrien i jämförelse med konkurrerande utländsk industri, även ur protektionistisk synpunkt är ett oberättigat krav, som ej kan upprätthållas.

Jag har icke något att tillägga utöver vad herr Sköld nyss har yttrat, men då herr Winkler lät påskina att jag hade yttrat mig alltför optimistiskt om de förhållanden, under vilka den svenska industrien arbetat under de sistförflutna åren, och han framhöll, att produktionen gått med förlust och att industrien endast i undantagsfall kan framvisa något så när tillfredsställande resultat och att jag endast givit ett exempel på en industri, som givit utdelning, tillåter jag mig framhålla, herr talman, att jag begränsade mitt förra anförande i detta hänseende till att aldeles speciellt i detta hänseende beröra förhållandena under ett krisår 1922 inom textilindustrien, den industri, som herr Lithander och herr Lindman nu vilja giva ett ökat tullskydd av 50 procent, och vilken industri under de hetsiga tullstriderna vid 1921 års riksdag då av många och framför allt av sina egna målsmän ansågs stå vid branten av sin undergång, om icke riksdagen beviljade densamma ett ökat tullskydd.

Jag skickade nyss efter Key-Åbergs bok om svenska aktiebolag och enskilda banker för år 1923. Jag finner däri t. ex. ett Göteborgsbolag, som jag känner något till och som till verkställande direktör har den man, som under år 1921 närmast ledde textilindustriens kampanj för förhöjda tullar och då svartmålade den situation, som i framtiden skulle uppstå för denna industri, om icke ökat tullskydd då infördes. Jag finner av denna bok, att detta bolag under år 1922 hade en vinst av 695,742 kronor med ett aktiekapital av 2,130,000 kronor. Det har lyckats detta bolag året efter det den hetsiga tullstriden pågick och oaktat den ifrågavarande industrien icke fick ökat tullskydd att åstadkomma ett sådant ekonomiskt resultat. Jag tror, att aktieägarna i detta bolag

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industritullar.

kunna vara mycket nöjda med utbytet; de fingo nämligen 20 procent utdelning för 1922, trots det riksdagen år 1921 icke beviljade denna industri ökat tullskydd.

(Forts.)

Vi hade förmånen att vid 1921 års riksdag hava en av Sveriges mest framstående textilindustriidkare som ledamot av denna kammare. Han uppträdde även i den tulldebatt, som fördes här i kammaren, och såg framtiden mycket mörk. Jag är glad över att av hans bolags självdeklaration finna, att han såg situationen allt för mörk, och att resultatet blev ett helt annat, än vad han fruktade skulle bliva följden, därest riksdagen icke beviljade hans industri ökat tullskydd. Nu finner jag nämligen, att bolaget i fråga redovisar en nettovinst, sedan utbetalda skatter avdragits, av icke mindre än 1,712,802 kronor. Därutav kommer dock största vinsten på annan produktion än av textilvaror. Bokslutet är dock så uppgjort, att man kan se att nettovinsten på textilfabrikationen det året uppgick till 452,987 kronor.

Det är, herr Winkler, blott ett par exempel ur högen på de olika textilföretag, som enligt herr Winklers och många protektionisters åsikt skulle ruineras och föras till branten av sin undergång, för den händelse icke riksdagen år 1921 i överensstämmelse med regeringspropositionen gäve dessa industrier ökat tullskydd.

Jag ber, herr talman, få vidhålla mitt yrkande.

Herr Winkler: Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden länge. Jag kunde emellertid icke underlåta att begära ordet, då herr Sköld i slutet av sitt anförande yttrade några åtminstone för mig ganska egendomliga ord. Han uttalade, att han icke förstod vare sig mig eller herr Lithander, och att allt vad vi hade sagt var besynnerligt. Jag får verkligen säga, att vad han sade åtminstone för mig var minst sagt besynnerligt, det var för mig helt enkelt ofattbart. Han talade om att handelsbalansen icke var utslagsgivande för en valutas värde. Det är alldeles riktigt, men slutligen, efter en lång följd av år, ofta mycket tidigare, är det i alla fall handelsbalansen som till sist blir utslagsgivande. Det mest besynnerliga var talarens uppgift att när man importerar utländska varor, uppmuntrar man svensk produktion. Den svenska varutillverkningen måste nämligen utvidgas i samma mån som importen växer. Jag förstår möjligen i någon mån vad han menade, nämligen att vi slutligen icke kunna uppehålla vår handelsbalans utan att hava en export av varor för motsvarande belopp. Det är nämligen alldeles riktigt. Men ju längre man håller på med för stor import, desto svårare blir det i en framtid, när vi skola uppväga icke blott importen med export utan även utjäma de tidigare årens alltför höga import. Ty man kan ju inte neka till, att man kan under jämförelsevis lång tid upprätthålla ett lands finanser även utan att exportera lika mycket som man importerar. Det kan man helt enkelt göra genom att låna pengar eller använda inom landet befintliga tillgångar till att betala importen med.

Det är mycket egendomligt, att herr Sköld säger, att en aktiv handelsbalans måste leda till fattighuset. Herr Sköld är allt för mycket teoretiker. Jag vet icke, vilka lärare i nationalekonomi han har haft, men jag vet, att han intresserat sig speciellt för nationalekonomiska spörsmål. Jag skulle vilja råda min gode vän Sköld till att taga litet permission från studierna och ge sig ut i det praktiska livet. Herr Sköld, var så god och starta ett företag, en fabrik eller ett handelsföretag men inte ett monopoliserat, inte ett sådant, där herr Sköld kan gå till staten och säga: Giv mig balansen, taxera ut den på andra näringsidkare — utan ett företag i fri konkurrens med hela världen, och jag försäkrar herr Sköld, att, om han vill driva den affären efter de teorier han här har uttalat såsom riktiga för landet, så går det kaputt med det företaget, det kan herr Sköld vara övertygad om. Jag vill även se, när herr Sköld går till sin bank

och visar sin passiva handelsbalans eller rättare sagt sitt passiva balanskonto och därav framgår att han år efter år förlorat penningar, men ändå ber att få låna för att uppehålla driften. På det sättet går det inte så lätt i det praktiska livet. Var god tag litet bättre reda på hur det förhåller sig inom det praktiska livet och ägna er, herr Sköld, inte helt och hållet åt teoretiska spetsfundigheter. De stämma icke med den erfarenheten jag och andra ha från det praktiska livet. Jag ber till sist, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Ang. ifrågasatt höjning av vissa tullar.
(Forts.)

Herr **Herou**: Herr talman! Då jag i år motionerat om spannmålstullarnas avskaffande, kan det kanske vara naturligt, att jag från mina utgångspunkter anser mig pliktig att reagera mot industritullarna.

Här föreligger förslag om ökat tullskydd å ett stort antal industriprodukter. Det kan icke sägas annat, än att det ligger en viss fara i att giva tullskydd åt ett stort antal industrier, ty det uppmuntrar givetvis till en produktion i mindre skala; och i de allra flesta fall är ju storproduktionen ekonomiskt mera lönande och sålunda ur nationalekonomisk synpunkt att föredraga.

Här har man — det var visst herr Lindman — anfört Amerikas exempel. Jag vill däremot säga, att det går an för en stor stat, som har upp till tjugu gånger så stor befolkning som vårt land och därmed också en inhemsk marknad tjugu gånger så stor som vår och som sålunda kan få avsevärt större avsättning för sin produktion, även om det är isolerat, men att det är en stor fara för ett mindre land och en större fara, ju mindre landet är, att giva sig in på en dylik tullskyddspolitik.

Man talar vidare om faran av importökning. Det förefaller mig dock, som om det hörde till ekonomiens mera elementära begrepp, att varje import förutsätter export och vice versa. Är det ändå inte på det sättet, att varje export blir meningslös, om den ej resulterar i import? Den senare är ju ingenting annat än betalning för vad vi skicka till utlandet. Är sålunda icke importen vad vi få och exporten vad vi betala? Under längre tidsperioder måste det ske en utjämning.

Jag har den uppfattningen, att under vissa förutsättningar åtminstone sådana som äro för handen i den väckta motionen, industritullarna äro oberättigade, särskilt om man i tullskyddspolitikens innebörd lägger den betydelse som nationalekonomen Heckscher gör, då han säger: Tydligt innebär tullen en kostnad för landet, så länge den kvarstår, och *sitt berättigande kan den visa först genom att göra sig själv överflödig*. — Här har industrien haft tullunderstöd och kraftigt tullunderstöd ganska länge. Det har icke visats, att detta skydd blivit överflödigt, utan man begär 50 procent förhöjning. Från de nämnda utgångspunkterna har därmed visats, att industrien icke är berättigad att erhålla något som helst understöd.

Herr Lithander nämnde, att han ville bringa den svenska industrien hjälp. Jag vill påminna om att bevillningsutskottets majoritet i fjol, när det var fråga om spannmålstullarnas avskaffande, gav uttryck åt den fullt riktiga tanken, att industritullarna fördyra omkostnaderna för jordbruket och att det därför måste ses till att jordbruket blir kompenserat. Att nu emellertid begära en höjning av industritullarna, när jordbruket befinner sig i nödläge, anser jag vara ett fullständigt oförsynt slag mot jordbrukarklassen i vårt land. Herr Lithander svarar kanske, att han i en motion, nr 147, krävt också höjning av spannmålstullarna. Det är ju riktigt, men däremot invänder jag, att 75 procent av landets jordbrukare ha ingen som helst vinst av dessa spannmålstullar. De utsugas även av dem.

Jag slår sålunda fast, att herr Lithander och medmotionärer med sina krav bli så att säga skadegörare mot den svenska småbrukareklassen, och jag anser

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industritullar. mig böra försvara de arbetande och mindre jordbrukarnas och konsumenternas i vårt land intressen.

Därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr **Lindman**: Herr talman! Herr talmannen skall inte bli orolig för att jag skall inlåta mig på något längre yttrande, utan jag skall bli mycket kort, och det av åtskilliga skäl, som jag skall ange.

Det första och viktigaste är naturligtvis det, att herr Röing visserligen gjort mig äran att här i kammaren tala om en del av min verksamhet; men han har icke i sak bestritt ett ord av det som jag hade att säga, och följaktligen har jag ingen anledning att syssla med det herr Röing sade i sitt sista anförande. Icke ett ord i sak har han bemött. Han hänvisade till tull- och traktatkommittén. Vänta, skall herr Lindman få se, när tull- och traktatkommittén kommer med sitt betänkande! Ja, herr talman, jag fruktar att då lever inte jag, så det får jag nog aldrig läsa.

Men ett ord till herr Sköld också! Herr Sköld talade om handelsbalansen och betalningsbalansen och ville låta påskina, att jag icke förstode dessa saker. Då tänkte jag för mig själv: hur är det måntro med balansen i honom själv. För att få den riktigt klar för mig skulle jag vilja göra en liten hemställan: Låt detta anförande stå kvar ojusterat! Det kan bli en glädje för mig att få läsa det in extenso och kanske även en glädje för herr Röing att läsa det, eftersom han instämde i detsamma.

Herr **Sköld**: Jag känner mig lycklig att genast kunna replikera herr Lindman.

Jag vill först säga, att jag alltid brukar låta mina yttranden stå ojusterade i protokollet, men det har dock inträffat, att på grund av att herr Lindman justerat bort en del av vad han sagt, jag också måst göra en liten ändring i mitt anförande i protokollet för att det icke skulle komma att hänga i luften.

Vad sedan beträffar balansen hos mig, så är det bara ett par ting, jag skulle vilja säga.

England har under de sista hundra åren, skulle jag tro, alltid haft passiv handelsbalans. Underligt att icke detta land spelat konkurs! Om man räknar tillsammans import och export för hela världen, visar det sig, att hela världen har en passiv handelsbalans. Alltså måste hela världen vara bankruttmässig. Jag vet inte, om jag behöver gå vidare in på det resonemanget. Jag tror emellertid, att om herr Lindman närmare funderar på dessa saker, det möjligen kan finnas, att herr Lindman nu icke tänkt sitt resonemang till dess konsekvenser.

Sedan en liten replik till herr Winkler. Herr Winkler har förebrått mig, att jag rör mig på teoriernas vidsträckta fält, och manat mig att gå till praktiken. Han gav mig vidare en liten lektion i, hur man gör i det praktiska livet. Jag är övertygad om att på det sätt som herr Winkler här gjorde, så resonerar han i sin affärsverksamhet, och jag är övertygad om att det är ett mycket klokt och förståndigt resonemang. Men, herr Winkler, skulle inte den möjligheten kunna finnas, att det är en liten skillnad mellan vad som är nyttigt för en privat affär och vad som kan vara nyttigt för ett land? Jag menar, att man resonerar och kanske inte kan handla på samma sätt, när det gäller ett rike, som när det gäller ett privat affärsföretag. Herr Winklers lilla lektion visar mig vara ett nytt exempel på den gamla kända sanningen, att herrar protektionister förväxla så lätt sina egna privata intressen med rikets intressen.

Herr **Månsson** i Hagaström: När herr Winkler talade, blev jag ganska förvånad över den ogenerade ton, som präglade hans anförande, en ton som inte är vanlig i det dagliga livet, när man kommer och begär fattighjälp. Här är nu

en hederlig man, som arbetar och strävar så länge han orkar, men så kommer han ut för en del vidriga förhållanden: sjukdom, oförvålad arbetslöshet, olyckor av skilda slag. Han svälter, ser sig om efter utvägar men till sist måste åsynen av hustru och barn tvinga honom att ge sig iväg till det allmänna och begära understöd. Han gör det under djupaste blygsel, han anser sitt liv totalt förolyckat, och han anses som ett vidunder och utskum av dem, som han kommer och begär det av. I regel är det så, i varje fall föreställer jag mig att det är så, där de herrar äro medlemmar av fattigvårdsstyrelsen, som nu komma pockande med begäran om understöd. Men här är det så, att dessa, som sitta med hundra- och flera hundrausen kronors inkomst om året, när de komma och begära förhöjning med 50 procent av tullen, så att de skola få ytterligare 50—80 tusen kronor om året, och man inte genast vill gå med därpå, så uppträda de, som om man egentligen för det första gjorde dem en stor orätt — det är klart att man det gör — men för det andra gjorde sig själv en stor orätt genom sitt ekonomiska oförstånd, som ej inser av vilken vikt det är att tillmötesgå alla deras krav. Och kraven veta vi alla äro bottenlösa. Den som följt med tullfrågan vet, att ett krav i dag på 50 procent nästa år skulle, om det bleve fullständig majoritet för protektionisterna, ofelbart resultera i nya femtio procent o. s. v. ända till dess det hela stode på huvudet och systemet hade ätit ut sig självt.

Herr Lindman drog fram Amerika. Han frågade, om vi trodde, att Amerikas dollar skulle stå i den höga kurs den för närvarande har utan de höga tullarna. Ja, men det felas inte höga tullar i Polen, i Ungern, i Rumänien, i Österrike, i Tyskland. Där felas minsann inte höga tullar, de äro dubbelt så höga som våra, och ändå är valutan i dessa länder svag.

Om jag t. ex. tager upp frågan England—Förenta staterna, skall jag bara på ett par punkter visa herr Lindman några siffror. England köper sin bomull i Amerika. Amerika odlar nästan all världens bomull. Det odlas litet i Indien och Egypten, men det mesta av världens bomull produceras i Amerika. Amerika har råvarorna hemma ofraktandes, kan välja vilka den vill. 1921 utförde Amerika för 48 miljoner engelska pund bomullsvaror, d. v. s. arbetad bomull: garn och tyger. England köper bomull i Amerika och fraktar varan över världshaven, betalar assurans, frakt, lossning och frakt i England. Och England exporterade samma år för 178 miljoner engelska pund bomullsvaror. 48—178! Det land där bomull växer 48; det land som köper bomull och fraktar den över världshaven 178. England köper plåt och järn i Amerika. U. S. A. kan inte bygga ett fartyg till salu, inte ett enda fartyg. Herr Lindman får spana förgäves i utförselsiffrorna efter fartyg som Amerika säljer. England sålde 1921 för 57,5 miljoner pund fartyg av plåt, köpt huvudsakligen från Amerika. Ånej, det beror inte på de höga tullarna, det beror på något annat. Det beror på köpmannaskicklighet, men köpmannaskicklighet och rövarsicklighet, det är litet skillnad på dessa.

Herr Winkler sade i sitt anförande, att arbetslönerna numera äro 2—300 procent högre än under förkrigsperioden. I verkligheten äro de 30—40 procent högre, medan reallönen är lägre än under förkrigsperioden, beroende, som var och en vet, på att index är uppe i omkring 160, alltså 25 procent lägre nu än före kriget i verkligheten. Det är det verkliga förhållandet.

Herr Winkler frågade i en synnerligen ogenerad ton, varför vi inte äro viliga att förkorta industriens lidanden, innan de ekonomiska lagarna taga ut sin rätt, d. v. s. innan det blir ännu lägre arbetslöner. Först skulle kammaren gå med på att höja tullarna med 50 procent, sedan skulle det ekonomiska livets lagar taga ut sin rätt och lönerna sänkas ännu mer, då de redan nu äro sänkta i verkligheten med 25 procent mot före kriget.

Jag har en hel serie anteckningar från yttranden under debatten, som jag

*Ang. fråga-
satt höjning av
vissa industri-
tullar.
(Forts.)*

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industrietullar.
(Forts.)

skulle kunna svara på, men yttrandena tala i allmänhet för sig själva. En nyhet är emellertid att man i protektionistlägret blivit förtjust i värdetullen och finner att viktullen har obehag med sig. Annars är det ju alltid så, att protektionister i alla världens länder äro förtjusta i viktullar. Genom dem kan man lägga de största tullbördorna — jag tager en varugrupp som exempel — på de grova och tunga tygerna, på de grova och simpla varor, som de stora massorna av folket använda, under det att de förmögna, som använda lättare, finare och dyrbarare tyger, få billigare tullar. Man tycks nu ha slagit in på en ny bog, men jag antager att det är bara för tillfället.

Herr Winkler: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag besvärar ännu en gång, men jag vill lämna en upplysning med anledning av herr Skölds sista anförande.

Herr Sköld påpekade, att England alltid haft mycket stor passiv handelsbalans, men han upplyste icke om anledningarna till att detta varit möjligt, vare sig det nu berodde på att han inte känner till dem eller det var avsiktligt. Det är emellertid så, att det finns åtminstone två stora huvudanledningar till att England kunnat i ekonomiskt avseende reda sig mycket bra trots sin stora passiva handelsbalans. Den första anledningen är den, att England har haft och fortfarande har världens största handelsflotta. Före kriget hade England t. o. m. ensamt lika stor handelsflotta som alla övriga stater i världen tillsammans. Herrarna kunna vara övertygade om att vad som inseglats av denna handelsflotta inte varit obetydliga summor, och dessa ingå icke i handelsbalansen. Den andra huvudanledningen är den, att England varit det land, som, ganska nära följt av Frankrike, haft mest pengar att låna ut till andra, fattigare stater och därigenom för varje år fått in alldeles kolossalt stora räntebelopp, vilka icke heller ingå i handelsbalansen. Det finns givetvis också många andra anledningar, men det är framför allt dessa två huvudanledningar, som förklara Englands framgång i ekonomiskt avseende trots den passiva handelsbalansen.

Vidare sade herr Sköld, att vad jag framhöll var alldeles riktigt i fråga om det enskilda praktiska livet. Men jag vågar påstå, att vad som är ekonomiskt riktigt i det enskilda livet, i fråga om affärer och fabriksdrift, det är lika riktigt även i fråga om en stat. Den stat, som icke tillämpar ungefär samma riktlinjer, som äro tillämpliga för den enskilde, för att förbättra sin ekonomiska ställning eller få den att gå ihop, den staten beklagar jag. Och förr eller senare måste vi, herr Sköld, på grund av förhållandenas makt tvingas därtill. En stor man, jag tror det var Adam Smith, sade: Om du vill i ekonomiskt avseende hjälpa ditt land, så se till, vad som är ekonomiskt fördelaktigt för dig själv i din handel och vandel, och du skall se, att du på de sättet bäst hjälper ditt land.

Med avseende på vad herr Månsson i Hagaström anförde, vill jag inte svara därpå. Han förebrädde mig för olämplig ton. Jag endast frågar: Vem är det som brukar använda olämplig ton vid sina uttalanden här i kammaren? I det avseendet har jag ingenting av honom att lära.

Herr Lindman: Det var ett yttrande, som herr Fabian Månsson lade i min mun, vilket jag ber att få rätta, därför att det var oriktigt återgivet och följaktligen väl också oriktigt uppfattat av herr Månsson. Han påstod nämligen, att jag skulle hava sagt, att det var de höga tullarna i Amerika, som åstadkommit den verkan, att Amerika har ett så högt penningvärde. Då borde väl detsamma gälla även i Ungern och vissa andra länder, som också ha höga tullar, menade herr Månsson. Jag sade inte på det sättet.

(Herr Månsson i Hagaström: Nej, det är klart.)

Ja, varför skall man då lägga det i min mun, då man säger, att det är klart, att jag inte har sagt så. Jag vände mig mot den slutsats, som utskottet dragit i de tre sista raderna i sin motivering. Jag sade, att om denna slutsats vore riktig, så borde det väl visa sig också i Amerika, där man har så oerhört höga tullar. Dessa höga tullar skulle väl då givetvis även där i någon mån återspeglas på penningvärdet och tendera att sänka detta. Nu veta vi ju alla, att det finns även andra faktorer som inverka, och jag påpekade i sådant avseende själv budgetens ställning. Men i det avseendet har ju Amerika det bra ställt. Vore emellertid utskottets uttalande i denna punkt riktigt, så skulle väl icke dollarn kunna hålla sig uppe i sitt värde, när man i Amerika har så höga tullar.

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

Herr **Månsson** i Hagaström: Förenta staterna är ett land av den art, att det nästan inte kan ruineras, ett land av oerhört stort omfång, med nästan bara odlingsbar eller produktiv jord, med världens förnämsta vetefält, med kol- och järngruvor under vetefälten, med segelbara floder och sjösystem långt in i landet, överhuvud med allt som tänkas kan och med en hemmamarknad på 110 miljoner människor, som förbruka de producerade varorna. Detta gör, att i Förenta staterna inträffar det egendomliga, att fastän de ha världens närapå högsta tullar, så är det ett frihandelsland, därför att produktionen har så enorma mått, när det gäller råvaror och livsmedel, att tullarna inte kunna verka. Det är således alldeles på samma sätt, som då tull på korn näppeligen kan verka i Norrland — den verkar endast med 90 öre eller 1 krona — och som då t. ex. tull på havre inte alls skulle kunna verka i Sverige, beroende på att vi producera allt vad vi behöva därav. Vidare kunde ju Amerika under kriget låna ut stora summor åt England och Frankrike och andra stater. Det är allt detta som gör, att Amerika i ekonomiskt avseende är så stabilt och så genomgediget, att det ovillkorligen måste ha en hög och stabil valuta, man må husera med det närapå hur man vill. Men det har ingenting med tullarna att göra.

Herr **Sköld**: Bara en liten replik till herr Winkler. Herr Winkler sade, att vad som var ekonomiskt lönande för den enskilde, också var det för staten. Ja, nu komma protektionisterna här och begära premier av staten. Det är inte något annat än när stationskarlen kommer och begär påökning på sin lön. Herr Winkler är med på det ena men inte på det andra. Utan tvivel är det privatekonomiskt lönande för stationskarlen, om han får sin framställning bifallen. Men jag tror inte, att herr Winkler tycker, att det är riktigt ändå.

Jag skulle som en slutsynpunkt vilja säga: är det ändå inte bra, herr Winkler, att svenska staten inte har skött sina finanser och affärer så, som många enskilda gjort? Då skulle vi stått i en betydligt sämre ställning, än vi nu göra.

Herr **Hermelin**: Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga denna debatt, som kanske redan tagit alltför lång tid i anspråk. Men såsom motionär i denna fråga vill jag dock, innan debatten avslutas, säga några ord.

Jag vill då påtala det egendomliga läge, vari frågan föreligger i dag och som tagit sig uttryck däri, att representanter för olika grenar av näringslivet, jordbruket å den ena sidan och industrien å den andra, spelats ut mot varandra. Under denna diskussion har man alldeles glömt att omtala, att inom bevillningsutskottet också föreligga motioner om tullförhöjningar på jordbruksprodukter. För min del är jag motionär även i fråga om förhöjning av spannmålstullarna. Det enda bevillningsutskottets ärade ordförande nämnde var, att det föreligger en motion angående importreglering, och han ville göra gällande,

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.

(Forts.)

att lantmanna- och borgarpartiets ledare här i kammaren i det avseendet intagit en egendomlig ställning. Om bevillningsutskottets ärade ordförande ser på det stora antalet underskrifter på denna motion, skall han emellertid finna, att vår ärade partiordförandes önskemål även äro flertalet av hans meningsfränders önskemål. Jag lämnar emellertid den saken åsido. Vad jag velat säga är endast att jag hade trott, att då det inom bevillningsutskottet förelegat motioner om tullförhöjningar för såväl industriprodukter som spannmål och andra jordbruksalster, dessa motioner bort behandlas i ett sammanhang. Tidigare, åtminstone så pass tidigt, som då jordbruket ännu ansågs vara vårt lands huvudnäring, ansåg man, att jordbrukstillarna skulle bestämmas, innan man bestämde industritullarna, därför att man ansåg, att industrien ju var beroende av vilka tullar som åsattes jordbruksalstren. Över huvud skulle tullarna ha ett visst organiskt sammanhang. Denna uppfattning synes icke hävdas av bevillningsutskottet, åtminstone icke av bevillningsutskottets ärade ordförande, då jag tar för givet, att det är han, som leder arbetet inom bevillningsutskottet.

Det är endast detta, som jag, herr talman, velat säga som en avslutning till dagens debatt.

Herr **Röing**: Herr talman! Under en följd av år ha dessa tullmotioner behandlats inom bevillningsutskottet på samma sätt, som i år ägt rum, och inom bevillningsutskottet har icke höjts en enda stämman till förmån för att dessa förslag om förhöjda tullar å olika industriprodukter samt om förhöjda tullar å animaliska och vegetabiliska produkter skulle inom utskottet behandlas i ett betänkande tillsammans med de olika förslagen om importförbud och importreglering å malen och omalen spannmål. Och det var i sanning, herr baron, desto mindre orsak att i år vidtaga någon ändring i behandlingssättet, då utskottet ägde kännedom om, att från regeringens sida var att förvänta en proposition med förslag till vissa statsingripanden i avsikt att hjälpa jordbruket, till följd varav utskottet måste vänta med att behandla motionerna rörande olika statsingripanden å spannmål. Skulle utskottet ha uppskjutit behandlingen av motionerna angående dels förhöjda tullar å vissa industrialster och dels förhöjda tullar å vissa animaliska produkter — i vilken senare fråga bevillningsutskottets betänkande torde vara att förvänta om någon vecka — till dess motionstiden utgått efter propositionens inlämnande, så hade arbetet inom bevillningsutskottet måst ligga nere någon tid, varigenom det icke kunnat så väl organiseras och tiden så utnyttjas, som nu blivit fallet genom att dessa betänkanterna i år i likhet med under föregående år inkommit fristående.

Herr **Hermelin**: Ja, jag får naturligtvis godtaga den förklaring, som lämnats av bevillningsutskottets ärade ordförande. Men jag beklagar, att arbetsordningen måst bliva sådan, att detta läge uppkommit, som givetvis är mycket ogynnsamt, om man överhuvud tagit vill komma till ett positivt resultat i tullskyddsvänlig riktning.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Lithander under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Lithander under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 120 ja mot 42 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Ang. ifrågasatt höjning av vissa industri-tullar.
(Forts.)

§ 4.

Herr statsrådet *Malmroth* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 39, angående uppförande av en varmbadinrättning vid Skaraborgs regementes kasern-etablissemang i Skövde.

Denna proposition blev på begäran omedelbart remitterad till statsutskottet.

§ 5.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 5, i anledning av väckt motion om ändring av 4 § i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker; och yttrade därvid:

Om ändring i förordningen ang. tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Herr **Olsson** i Mora: Herr talman! Utskottets betänkande är föranlett av en motion, som riksdagens uppmärksamhet på, hur svårt det är att med nuvarande bestämmelser övervaka försäljningen av maltdrycker. Ett stort antal av landets kommuner ha i laga ordning vägrat medgiva utskänkning av pilsnerdricka av klass II, men förbudet blir på många håll en tom demonstration. Det överträdes notoriskt. Pilsnerdricka säljes i betydande utsträckning utan tillstånd i handelsbutiker och utskänkes i ännu större omfattning i s. k. nykterhetskaféer, d. v. s. kaféer, som endast ha rätt att servera alkoholfria drycker. Denna trafik har på många håll fått sådan omfattning, att det ropas högt på åtgärder mot ölflo den. Men när man med lagens hjälp försöker komma till rätta med detta missförhållande, visar det sig ytterst svårt att åstadkomma en effektiv försäljningskontroll. Och när åtal vedervågas, är det ofta, ehuru det är tämligen uppenbart, att svaranden är skyldig, hart när omöjligt att förebringa fällande bevisning. Varför? Ja, att finna vittnen, som hos svaranden ha avnjutit sina flaskor i tro och hopp, att det vore pilsnerdricka av klass II, det kan vara ganska lätt, men flaskorna ha saknat etiketter, och då kan naturligtvis icke ett ansvarsmedvetet vittne taga på sin ed, att det verkligen varit klass II, som serverats. Jag känner ett fall från den landsända, jag har äran representera, där åklagaren måste släpa fram icke mindre än 28 vittnen mot en okänd kaféägare, innan halv bevisning kunde förebringas. Först när 28 vittnen hörts, kunde han åläggas edgång, och när man kommit så långt, brast han naturligtvis åt eden.

I regeln torde det förhålla sig så, som motionären och utskottet säga, att de flesta bryggare utan någon skyldighet härtill buteljera sitt pilsnerdricka med etiketter på flaskorna. Men där försäljning eller utskänkning sker utan

*Om ändring
i förordningen
ang. tillverk-
ning och be-
skattning av
maltdrycker.*

(Forts.)

tillstånd, där sköljer man bort etiketterna. Man slår en hink hett vatten över pilsnerdrickslådan eller placerar buteljerna i varmt vatten. Är man sen så slug, att man skakar om en uppvärmd flaska, så lär drickat bornera och locka som en riktigt stark och härlig brygd. Och sen även den stämplade korken avlägsnats före servering eller försäljning, så är försäljningskontrollen i högsta grad försvårad för polis och nykterhetsnämnd, som ha att vaka över att gällande förordningar efterlevas. Trafiken kan ostört fortgå, och med någon fiffighet kan en kaféägare, som bedriver detta fusk, göra sig en extra förtjänst. Han har rätt att servera klass I, men hans kunder ha bibragts den tron, att de etikettslösa flaskorna innehålla klass II, och han tar betalt som för klass II. Klass II blir också serverad i första omgången, till de pålitliga kunderna åtminstone, men i andra och tredje omgångarna lära de flesta ej kunna skilja på klass I och klass II. Och då serverar den fiffige kaféägaren det billigare klass I, men han tar betalt som för klass II och gör sig därigenom en extra slant.

I ett samhälle, som jag mycket väl känner, finnas två kaféer bredvid varandra, som båda endast ha rätt att servera klass I. Det ena, som är snyggt och väl hållet, serverar klass I med etikett och tar endast 35 öre flaskan. Det andra återigen, som är en ganska ruskig sylta, serverar dricka utan etikett, men tar 40 öre flaskan, d. v. s. 5 öre mera. Nu tror folk, att det är klass II, som serveras i syltan, och polisen, som icke i det samhället är bekajad av någon nykterhetsfanatism, har berättat, att en vecka, när de båda kaféerna voro föremål för en närgående jämförande observation, serverade syltan omkring 600 flaskor, medan det bättre, ordentligt skötta kaféet icke serverade mer än ett 10-tal flaskor. I det samhälle, om vilket jag nu talar, har kommunalnämnden nyligen sett sig nödsakad att i ett slag stänga 8 kaféer, vilken resoluta åtgärd naturligtvis överklagats och nu är föremål för myndigheternas prövning. För att en sådan stängning skall bestå, måste den motiveras med, att ordningar förekommit i kaféet; men mig synes det oförnekligt, och det är det viktiga i frågan, att olaga försäljning eller utskänkning av pilsnerdricka även utan att framkalla ordningar kan skapa förhållanden, som äro allt annat än önskvärda. Här syftas icke alls i första hand på den berusning, som med eller utan blandning kan skapas omkring pilsnerbuteljerna, utan jag syftar framför allt på, att man särskilt på s. k. nykterhetskaféer ser individer, som fördärva sin ekonomi och försumma sitt arbete och sina hem för ett ohejdat pilsnerslukande. Jag tycker, att alla vänner av god ordning borde kunna förena sig med nykterhetsvännerna om att söka underlätta beivrandet av den olaglighet, som uppammar och underhåller sådana missförhållanden.

Nu hade motionären tänkt sig, att man skulle vinna detta syfte genom att göra etiketteringen av pilsnerdricksbuteljerna obligatorisk, men sedan det påvisats, att etiketterna avsiktligt avskiljas, har han måst medge riktigheten av utskottets påpekande, att den föreslagna åtgärden knappt är ägnad att avhjälpa de anmärkta missförhållandena. I själva verket är det ej lätt att finna en åtgärd, som rationellt förebygger det missbruk, som nu äger rum vid försäljning och utskänkning av maltdrycker. Man kan tänka sig en bestämmelse, att maltdrycker ej få utlämnas till försäljning eller utskänkning på butelj, utan att denna är försedd med etikett. Men icke ens då har man utstängt all möjlighet av etiketteringsfusk. Man kan också tänka sig, att missförhållandena skulle kunna avhjälpas genom att bryggarna ålades att använda buteljer av olika form eller färg för klass I och klass II. Den tanken kan förtjäna ett närmare övervägande. Men även om den vägen vid prövning skulle befinnas vara framkomlig, torde dessutom erfordras någon ändamålsenlig anordning i fråga om de maltdrycker, som utskänkas direkt från fat.

Frågans läge synes mig peka hän på behovet av utredning, och då även ut-

skottet anser påkallat, att åtgärder vidtagas till förekommande av missbruk vid försäljning av maltdrycker, ha vi reservanter vågat föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i motionens syfte. Det är ej fråga om något stort och skrämmande kommittéspöke. Finansdepartementet förfogar säkert över de krafter, som erfordras för denna utredning.

Om ändring i förordningen ang. tillverkning och beskattning av maltdrycker.

(Forts.)

Inom utskottet har invänts, och den invändningen skall kanske återkomma i debatten, att förbudsvännernas landsförbund till nästa år förbereder ett förslag i motionens syfte. Frågan om pilsnerdrinkats försäljning på landet var nyligen före på förbudskongressen i Stockholm, och kongressen underströk behovet av åtgärder mot den omfattande ölförsäljningen på landsbygden, men kongressen hann dock ej genomdiskutera frågan, utan nödgades, då ju även motionstiden vid årets riksdag var utgången, hänskjuta frågan till landsförbundet. Att detta skulle kunna motivera, att riksdagen försummade ett behöfligt initiativ, kan jag ej med min uppfattning om riksdagens ställning och uppgift förstå.

Åtgärder mot missbruk av maltdrycksförsäljning krävas av en stark opinion i landet. Och då detta lika mycket är en ordningsfråga, om skillnaden mellan klass I och klass II skall var en tom bokstav eller om förordningen skall efterlevas, som en nykterhetsfråga, hoppas jag, att riksdagen går med på ett utredningsinitiativ i motionens syfte, i varje fall att andra kammaren skall göra det. Utskottet säger, att därest nu gällande föreskrifter om stämpling lämna möjlighet för missbruk vid försäljning av maltdrycker, får det anses påkallat, att åtgärder vidtagas till förekommande av sådana missbruk. Utskottet förnekar icke, att missbruk äger rum. Utskottet vill endast ha ökad erfarenhet om i vad mån missbruk förekomma. För min del har jag liksom motionären ansett, att erfarenheten redan är mer än tillräcklig för att motivera ett initiativ för att möjliggöra en effektivare försäljningskontroll.

Såsom saken nu ligger, kan jag emellertid icke råda mina meningsfränder att rösta för den vid utskottets betänkande fogade reservationen. Det anses, att denna går utanför motionens ram, och efter vad jag under hand erfarit, skulle ett yrkande om bifall till reservationen mötas av en propositionsvägran. Jag nödgas därför anknyta mitt yrkande till det nästföljande betänkandet av bevillningsutskottet med anledning av herrar Björnbergs och Hanssons i Bäck motion, nr 32, vilken motion jag inom utskottet ansett bort behandlas i sammanhang med den nu föreliggande.

Jag har således, herr förste vice talman, intet yrkande att göra vid det nu föredragna betänkandet, men med den motivering, som jag tillåtit mig anföra vid detsamma, ber jag att få återkomma vid behandlingen av nästa betänkande.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman: Det skulle ju, när reservanten, herr Olsson i Mora, återtagit sitt yrkande i detta ärende, icke vara något egentligt från utskottsmajoritetens sida att anföra, men då återtagandet praktiskt taget bara betyder, att reservationen flyttas från nu föreliggande ärende till det nästföljande, må det tillåtas mig att anföra några synpunkter, som varit bestämmande för utskottsmajoritetens ståndpunkt i frågan.

Herr Olsson i Mora har inför kammaren givit en rätt så talande skildring av hur han ser förhållandena och visat nödvändigheten av att åtgärder snarast möjligt vidtagas för att råda bot på missförhållandena. Herr Olsson i Mora har naturligtvis fullkomligt rätt, då han säger, att det föreliggande förslaget är till huvudsaklig del att betrakta mera såsom en ordnings- än en nykterhets-

*Om ändring
i förordningen
ang. tillverk-
ning och be-
skattning av
maltdrycker.*

(Forts.)

fråga. Jag skulle vilja säga, att det är ett led i arbetet för att upprätthålla den gällande lagstiftningen. Utskottet medger också oförbehållsamt, att det utan tvivel råder många missförhållanden på det påtalade området, men utskottet har icke kunnat finna, att det förslag, som motionären har framlagt, på något sätt är ägnat att avhjälpa det påtalade missförhållandet, och reservanternas hava i sina undersökningar kommit till samma resultat.

Man skall komma ihåg, när det gäller etikethistorien, att det är icke bara så, att man kan avsiktligt skölja bort etiketter och sälja klass I såsom klass II och klass II såsom klass I, utan det kan också tänkas den situationen, att flaskorna läggas på is och etiketterna försvinna genom att flaskorna ligga i isvatten. Om man upprätthåller kravet, att flaskorna skola vara försedda med etikett, när de utlämnas till den, som skall förtära innehållet, så följer därav automatiskt, att etiketter måste utlämnas till försäljarna för att de skola kunna klistra på buteljerna. Och jag vågar säga, att en sådan lösning av frågan skulle kunna medföra konsekvenser, som vi icke nu kunna överblicka, och säkerligen skapa missförhållanden i landet, väsentligt större än dem, som för närvarande råda.

Nu mena reservanternas, att det finnes en annan lösning av denna fråga. Det gäller, som man säger i reservationen, att få fram flaskor, med olika form och olika färg. Om man kunde ordna det på det sättet, skulle hela frågan vara löst. Ja, det är möjligt, att det skulle vara en framkomlig väg, men det är icke säkert det heller, ty reservanternas sväva också på målet, då de komma in på vad som kallas dricka, serverat direkt från fat. Hur skall man göra med dricka, som serveras i sejdlar. Skall det ordnas med olika form och färg på sejdlarna? Det är en massa problem, som rulla upp sig, som man nu icke kan överblicka. Jag är lika intresserad som någon av reservanternas och utskottets majoritet är lika intresserad av att skapa ordning och reda i det föreliggande fallet, men utskottsmajoriteten har ställt sig på den linjen, att det är nödvändigt, att vi, som vilja råda bot på missförhållandena, själva först tänka igenom dessa saker och försöka finna en linje till lösning av frågan, innan vi skriva till Kungl. Maj:t i ärendet.

Utskottet lägger inget hinder i vägen för en framtida lösning av denna sak. Utskottet har icke på något sätt tagit ställning till vad som skall göras. Man säger tvärtom i utskottets betänkande, att därest missförhållanden existera, är det naturligt och riktigt, att åtgärder vidtagas till deras avhjälpan, och det synes mig, som om min ärade vän och namne på dalabänken kunde vara tillfredsställd med detta utskottets uttalande.

Jag ber, herr talman, att med anledning av vad jag anført få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

*Ang. vissa av
försäljning
utav pilsner-
dricka föran-
ledda miss-
förhållanden.*

Å föredragningslistan fanns härpå uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa av försäljning utav pilsnerdricka föranledda missförhållanden.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 32, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade herrar *Björnberg* och *Hansson* i Bäck, under uppgift att den år 1923 vidtagna höjningen av den övre alkoholgränsen i pilsnerdrickat medfört, att denna dryck i stor utsträckning fått avsättning för berusningsändamål, samt att med hänsyn härtill såväl bestämmelserna rörande försäljning av pilsnerdricka som övervakandet av deras efterlevnad vore i behov av skärpning, hem-

ställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga de åtgärder, som i berörda avseenden måste anses påkallade.

Ang. vissa av försäljning utav pilsnerdricka föranledda missförhållanden.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

(Forts.)

Reservation hade likväl avgivits av herrar *A. Björkman, Johan Bergman* och *Olsson* i Mora.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Olsson** i Mora: Herr talman! Då jag mot det föredragna betänkandet anmält en blank reservation, har det skett av huvudsakligen två skäl. Mitt första skäl är det, att herrar Björnbergs och Hanssons i Bäck motion n:r 32 bort behandlas tillsammans med herr Björkmans motion n:r 78, då båda motionerna, om också med skiljaktig motivering, påyrka åtgärder mot missförhållanden i samband med maltdrycksförsäljningen. Mitt andra skäl är, att jag icke helt har kunnat förnjöjas med motiveringen för utskottets avslagsyrkande. Med den blanka reservationen skulle i allt fall saken fått passera, om jag vid behandlingen av herr Björkmans motion fått fram det yrkande, som jag anser sakligt motiverat av båda motionerna. Nu nödgas jag beröra den av herrar Björnberg och Hansson i Bäck väckta motionen för att till utskottets betänkande i anledning av den få anknyta mitt yrkande.

Jag skall då icke alls såsom motionärerna ställa de av dem påtalade missförhållandena i direkt orsakssammanhang med fjolårets lagstiftning om höjning av pilsnerdrickats alkoholhalt. Jag är närmast böjd för att liksom utskottet anse missförhållandena icke vara föranledda av denna lagstiftning. Missförhållanden ha förekommit förut, och det är möjligt, att de på landsbygden ökats även genom en överdriven föreställning hos folket om betydelsen av den höjda alkoholgränsen. Det viktigaste för mig är, att dessa missförhållanden, som jag framhållit vid behandlingen av utskottets föregående betänkande, alltjämt förekomma med moraliska och ekonomiska skadeverkningar. Det förekommer enligt min personliga erfarenhet och enligt vittnesbörd från Sveriges landsbygd missförhållanden i sådan utsträckning, att åtgärder från riksdagens sida måste anses påkallade särskilt i fråga om de missbruk, som påtalats i samband med försäljning och utskänkning av pilsnerdricka och som hava sin grund i att märkningen av pilsnerflaskorna är otillfredsställande; såsom utskottet framhållit, är det endast i detta avseende, som motionärernas framställning tydligen riktar sig mot nu gällande lagstiftning.

Motionärerna beröra också en del andra icke önskvärda förhållanden, men jag medger, att deras framställning där icke är så klart utformad, att den kan lämpa sig såsom direktiv för en utredning. För vänner av god ordning och nykterhet, som lika med mig anse, att något bör göras, torde samling lättast kunna vinnas genom att utredningsyrkandet anknytes endast till den del av herrar Björnbergs och Hanssons i Bäck yrkande, som berör bestämmelserna om märkning av flaskor med pilsnerdricka.

Min ärade vän och namne på gävlebänken har anmärkt mot de linjer vi reserverar i föregående betänkande uppdragit, att det vore möjligt, att det där funnes en framkomlig väg, men att det dock icke vore säkert, och på den grund avstyrkte han, att riksdagen skulle biträda det förslag jag förordat. Jag vill replikera, att det synes mig tämligen uppenbart, att vore man säker om att man redan funnit en tillfredsställande lösning av frågan, så vore det icke skäl att skriva till Kungl. Maj:t att begära utredning och förslag. För att underlätta den samling av ordningens och nykterhetens vänner, som jag skulle

Ang. vissa av försäljning utav pilsner-dricka föranledda missförhållanden.

(Forts.)

anse önskvärd, yrkar jag icke bifall till herrar Björnbergs och Hanssons i Bäck motion, utan med åberopande av den motivering, som jag anført såväl nu som vid behandlingen av bevillningsutskottets betänkande n:r 5, anhåller jag, herr talman, att få yrka, att riksdagen med anledning av motionen n:r 32 i andra kammaren av herrar Björnberg och Hansson i Bäck måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i syfte att underlätta kontroll över och motverka missbruk vid försäljning och utskänkning av maltdrycker.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Med hänvisning till vad jag anført vid behandlingen av föregående ärende ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr förste vice talman propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Olsson i Mora under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Olsson i Mora, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Olsson i Mora under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 100 ja mot 57 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Om ändring i förordningen ang. försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt malt-dricka.

Härefter upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 7, i anledning av väckta motioner om ändring i vissa delar av förordningen angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt malt-dricka.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen nr 27 i första kammaren av herr Wahl och nr 150 i andra kammaren av herr Eriksson i Stockholm, hade hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta

dels följande ändrade lydelse av 3 § 1 mom. förordningen angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt malt-dricka:

»Vill någon, som ej enligt 2 § är därtill berättigad, bedriva utskänkning av tillagade alkoholfria drycker eller malt-dricka, göra därom skriftlig ansökan hos Konungens befallningshavande med uppgift å det ställe, där utskänkningen skall äga rum.

Vad sålunda är stadgat skall iakttagas varje gång utskänkingsställe ombytes.

Utskänkning, varom i denna § förmåles, må icke bedrivas av annan än den, som därtill erhållit Konungens befallningshavandes tillstånd»;

dels häremot svarande ändringar i övriga delar av nämnda förordning.

Vidare hade uti en inom första kammaren väckt, likaledes till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 79, herr Björkman föreslagit, att riksdagen måtte

besluta att § 3 mom. 1 och § 5 av förordningen angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt maltdricka skulle erhålla följande ändrade lydelse:

§ 3: 1. Vill någon, som ej enligt 2 § är därtill berättigad, bedriva utskänkning av tillagade, alkoholfria drycker eller maltdricka, göre därom skriftlig anmälan, med företeende av tillstyrkan av nykterhetsnämnden i den kommun, där rörelsen skall utövas, i Stockholm hos överståthållarämbetet, i annan stad hos magistraten och på landet hos landsfiskalen, med uppgift å det ställe, där utskänkningen skall äga rum. Har anmälan sålunda skett, skall, där ej nedan annorlunda föreskrives, meddelas bevis, att anmälan behörigen skett; och skall landsfiskalen därom underrätta kommunalnämndens ordförande i den socken, där rörelsen skall utövas.

Vad sålunda är stadgat skall iakttagas varje gång utskänkingsställe ombytes.

§ 5. Utskänkingsrörelse, som på grund av anmälan eller tillstånd enligt 3 § är avsedd att idkas i stad, köping eller municipalsamhälle, må ej börjas förrän besiktning å den lägenhet, där rörelsen skall drivas, hållits, i stad av stadsfiskalen och i annat samhälle av kronobetjänt jämte två personer, utsedda, en av nykterhetsnämnden i kommunen och en, i Stockholm av överståthållareämbetet, i annan stad av magistraten och i köping eller municipalsamhälle av kommunalnämnden eller motsvarande myndighet, samt besiktningsmännen utfärdat bevis därom, att lägenheten är för ändamålet lämplig.

Kostnad för besiktningen gäldas av rörelsens innehavare med belopp, som bestämmas av Konungens befallningshavande.

Utskottet hemställde,

1) att ifrågakvarande motioner I: 27 och II: 150 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att motionen I: 79 icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet var fogad reservation av herrar *Gustaf Nilsson, Johansson* i Kullersta, *A. Björkman, Wahlmark, Carl August Carlsson, Johan Bergman, Björklund, Olsson* i Gävle och *Olsson* i Mora, vilka yrkat, att riksdagen, i anledning av motionerna I: 27 och I: 79 samt II: 150, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på vad sätt och under vilka former utskänkning av tillagade, alkoholfria drycker eller maltdricka skulle kunna göras beroende av utav Kungl. Maj:ts befallningshavande eller annan myndighet meddelat tillstånd, samt för nästa års riksdag framlägga förslag till de författningsändringar, som vid bifall härtill vore erforderliga.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Det torde icke finnas någon här i kammaren eller utom, som förnekar, att det är nödvändigt, om man vill göra den nuvarande rusdryckslagstiftningen effektiv, att söka komma åt de individer i samhället, som rent av organiserat driva trafik med smuggelsprit. Det är bedröfligt att konstatera, men det synes vara ett faktum, att myndigheterna i våra större städer äro överens om att det är de s. k. nykterhetskaféerna, som under den oskuldsfulla nykterhetsskylten blivit ett tillhåll för dem, som syssla med den olaga sprithandeln. Jag hänvisar till de meddelanden, som i detta fall lämnats av motionärerna, och jag hänvisar också till det yttrande, som fälldes av överståthållaren i Stockholm i första kammaren vid behandlingen av detta ärende förut i dag, då han sade, att hans erfarenhet nödgade honom att på det livligaste tillstyrka den föreliggande reservationen. Det var hans erfaren-

Om ändring i förordningen ang. försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt maltdricka.
(Forts.)

*Om ändring
i förordningen
ang. försälj-
ning av tillä-
gade alkohol-
fria drycker
samt mall-
dricka.*
(Forts.)

het, att det var nödvändigt att söka göra någonting i det avseendet. Det är också betecknande, att det huvudkrav, som framfördes på det i tidningarna häromdagen refererade mötet i Segeltorp, där man behandlade vissa oordningar inom kommunen, var kravet på att kaféerna skulle stängas.

Lättheten att få dessa rättigheter för utskänkning av s. k. alkoholfria drycker inbjuder rent utav till drivande av vissa olagligheter. Det är bara att anmäla hos magistraten eller landsfiskalen, och så öppnar man ett nykterhetskafé. Polisen har naturligtvis i allmänhet samma uppfattning som vanliga människor, att detta nykterhetskafé verkligen är ett nykterhetskafé, och därför ägnar man icke den uppmärksamhet åt detsamma, som man annars skulle göra. Det är också att i detta sammanhang komma ihåg, att avstänges ett sådant kafé är det lätt ordnat, att en annan, mannens hustru eller vilken annan som helst, några dagar därefter i sitt namn öppnar detta kafé igen, och så pågår trafiken lika obehindrat och olagligt som förut.

Utskottet erkänner i sitt föreliggande betänkande, att missförhållanden faktiskt existera, men utskottet säger, att det tror, att ett ingripande på detta område endast skulle medföra, att denna olagliga handel av spritsmugglarna skulle flyttas till en annan marknad, och då anser utskottet, att det icke är lönt att ingripa här. Ja, det är väl utan tvivel så, att detta erkännande från bevillningsutskottets sida, att det är lönlöst att göra något mot dessa missförhållanden, skall med en viss glädje inregistreras bland dem, som det här gäller att komma åt. De nio reservanterna mot utskottets utlåtande anse, att man icke från samhällets sida bör ge upp denna kamp. Ger man upp kampen mot dessa olagligheter beträffande en detalj, komma de dock att fortsätta och effektiviteten av hela denna rusdryckslagstiftning kan vara tillspillogiven. Vi ha därför ansett, att riksdagen bör i viss mån tillmötesgå motionärerna. Vi ha icke velat binda oss för den linje, som av motionärerna här uppdragits, att nykterhetsnämnderna eller kommunalnämnderna eller vissa andra myndigheter skola hava till uppdrag att säga ifrån, utan vi ha velat, att hela denna fråga skall prövas i ett sammanhang och hemställa därför om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, på vad sätt och under vilka former utskänkning av alkoholfria drycker må äga rum.

Jag väntar, att man nu skall komma här i kammaren och tala precis på samma sätt, som man gjort i utskottet och avdelningen, att detta är ett ingrepp. Man har dragit fram den fattiga änkan, som för att kunna försörja sig och sina barn behöver öppna det lilla nykterhetskaféet. Från reservanternas sida har icke något attentat velat riktas mot denna fattiga änka, och vi tro heller icke, att därest samhällsmyndigheterna komma att pröva dessa ansökningar om tillstånd att utskänka alkoholfria drycker, det skall bli något attentat mot dessa fattiga änkor. Det skall naturligtvis prövas efter den linjen: är det en person, som samhällsmyndigheten med fullt förtroende kan överlämna åt att sköta en sådan affär, skall tillstånd lämnas, men är det så, att myndigheten på förhand har anledning misstänka, att något annat döljer sig bakom, skall myndigheten ha möjlighet att redan från början vägra tillstånd att öppna ett dylikt kafé.

Första kammaren har i dag förut utan votering bifallit reservationen, och jag hemställer, att andra kammaren måtte vid fattande av sitt beslut komma till samma resultat i denna fråga som första kammaren.

Jag ber, herr talman, att med anledning av det anförda få yrka bifall till den av herr Gustaf Nilsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Lithander: Ja, herr talman, första kammaren har nog efter det anförande, som där hölls, tämligen uteslutande tänkt på förhållandena i Stockholm och låtit dessa vara för sig avgörande. Vi ha inom utskottet ansett, att även om där måhända förekommer vad som icke är önskvärt, finns det nog möjlighet

att komma till rätta med den här saken ändå utan att tillgripa en så omfattande åtgärd som att först skriva till Kungl. Maj:t för att sedan få medel till att förhindra dessa missförhållanden över hela landet. Det är ju så, att för övrigt ute i landet, kanske med undantag av några större städer, inga olagligheter på detta område förekomma. Att nu skapa en lagstiftning eller komma fram med något, varigenom de, som syssla med och ha sitt lilla förvärv genom denna enkla hantering, skola tvingas in med ansökningar, som sedan skola bli beroende på den eller den myndighetens uppfattning om den sökande, är ett ingrepp i deras vällovliga näring, som syntes åtminstone majoriteten inom utskottet icke behöfligt. Jag menar, att man icke velat gå till sådana kraftåtgärder, som här är fråga om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lövgren: Herr talman! Då jag deltagit i behandlingen av detta ärendet i bevillningsutskottet, har jag kommit på samma sida som utskottsmajoriteten, och detta har jag gjort, därför att jag tror, att det är att tillgripa större våld, än nöden kräver, när man går in för något sådant. Det blir ju en förfärlig papperskvarn som man sätter i gång, om varenda innehavare av ett kafé från Ystad till Haparanda, som vill utskänka alkoholfria drycker, skall för att få göra det ha särskilt tillstånd av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Och sedan man har nått dit, tror jag, att man skall komma att göra den erfarenheten, att de missförhållanden, som tidigare rått, ingalunda blivit därigenom avskaffade. Den illegitima trafik, som bedrivs på detta område här i landet, är nämligen så livskraftig, att den nog söker sig andra utvägar, sedan man stängt denna. Jag tror, att om polismyndigheten riktar litet skarpare sin blick på detta och följer den trafik och det oskick, som onekligen råder i vissa kaféer, kan man råda bot på dessa missförhållanden utan att ställa till med den mycket stora papperskvarn, som här varit fråga om.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Mora: Herr Lithander yttrade, att de missförhållanden i de s. k. nykterhetskaféerna, som beröras i de ifrågavarande motionerna, förekomma endast i Stockholm och i de större städerna. Jag måste av egen erfarenhet vittna om att de sannerligen icke äro begränsade till dessa städer. Jag tror, att man kan säga, att de förekomma icke blott i alla våra städer utan också i våra stadslignande samhällen, ja, även i kyrkobyar och handelsbyar ute på rama landsbygden. Det torde kunna vitsordas från skilda håll i landsorten, att det verkligen förhåller sig på det sättet.

Herr Lithander gjorde nu, delvis med instämmande av herr Lövgren, gällande, att man nog ändå hade möjlighet att komma tillrätta med dessa missförhållanden utan att i enlighet med reservanternas förslag skriva till Kungl. Maj:t. Jag tillät mig att i mitt föregående anförande här nämna några exempel från landsbygden på huru pass lätt det är att komma till rätta med sådana missförhållanden. Jag omnämnde det exemplet att en kommunalnämnd försökt att i ett slag ute på landsbygden stänga åtta kaféer. Stängningen överklagades givetvis, därför att kommunalnämnden icke i alla fallen kunnat påvisa oordningar, och det är förutsättningen, för att stängningen skall äga bestånd. I ett annat fall hade man försökt åtala en kaféägare, som uppenbarligen bröt mot gällande författningar, och för att kunna åstadkomma fällande bevisning måste man släpa fram tjuguåtta vittnen, och det lyckades dock endast att få halv bevisning. Det är ytterst svårt att komma till rätta härvidlag. Dessa missförhållanden ha en utbredning, som är ofantligt mycket större, än herr Lithander gjort gällande.

Om ändring i förordningen ang. försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt malt-dricka.

(Forts.)

Om ändring
i förordningen
ang. försälj-
ning av tillä-
gade alkohol-
fria drycker
samt mall-
dricka.
(Forts.)

På grund av det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Brännström: Herr förste vice talman! Även om man erkänner, att det kan finnas missförhållanden i Stockholm eller i andra större städer, vill jag dock inlägga en gensaga mot en skrivelse till Kungl. Maj:t för att få en generell lagstiftning för hela landet på grund av dessa mera enstaka missförhållanden. Jag kan därför icke gå med på den reservation, som man här yrkat bifall till. Jag anser liksom en ärad föregående talare, att även om man skulle ännu mera formbinda utövarna av en sådan under näringsfrihetsförordningen hörande näring som denna kaféerelse skulle olägenheterna i alla fall komma att kvarstå. Det förefaller mig därför, som om det vore en naturlig och möjlig utväg, att till avhjälpan av de nu rådande missförhållandena på nykterhetskaféerna myndigheterna borde få ett gott stöd hos just den kategori av befolkningen, som givit dessa kaféer sitt namn.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Björklund: Herr talman! Då man från utskotts majoritetens sida, för övrigt synnerligen kraftigt, sökt göra gällande, att reservanterna skulle vilja komma åt näringsfriheten som sådan, kan jag för min del icke underlåta att säga några ord. Jag vill synnerligen kraftigt betona, att vad vi reserveranter här föreslå, ingalunda är ägnat att på något som helst sätt komma åt de lojala kaféägarna, d. v. s. de, som sköta sig på ett sådant sätt, att man icke har anledning att ingripa mot dem.

Man har också talat om att det här vore meningen att sätta i gång med en förfärligt stor utredning, och att de kommunala myndigheterna, länsstyrelserna o. s. v. skulle komma att drunkna i papper. Det är icke alls behöfligt, att så sker. Saken torde kunna ombesörjas på ett betydligt lättvindigare sätt, under förutsättning att man verkligen vill göra det. De kommunala myndigheterna skulle kunna få till sig överlämnat att bevilja rättigheter till de olika kaféägarna. De torde t. o. m. vara bäst lämpade för detta, eftersom de givetvis var och en känna sina pappenheimare, om jag får använda det uttrycket.

Jag tror som sagt, att man icke skall så starkt här betona, att man från reservanternas sida vill komma åt näringsfriheten. Det är nog fastmera så, att reservanternas förslag går ut på att infoga ett nytt led i det ordningssystem, som allt mer och mer måste organiseras för att man skall komma åt den olagliga spritrörelsen i landet. Det bör vara varje lojal medborgares både rätt och plikt att tillse, att man gör vad som kan göras i sådant avseende, ty det är sannerligen i närvarande stund åtskilligt, som brister därvidlag.

När nu reservationen icke avser annat än att vara ett led i denna riktning, tycker jag, att andra kammaren, liksom första kammaren förut i dag, för sin del skulle besluta att gå med på reservanternas förslag. Jag är övertygad om att ett sådant beslut icke skall kosta statsverket några pengar, och att det icke heller kommer att medföra någon flod av papper, i vilken vare sig de kommunala eller andra myndigheter skola drunkna.

Herr förste vice talman! Jag ber att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Med herr Björklund förenade sig herr *Olsson* i Ramsta.

Herr Sehlin: Herr talman, mina herrar! Jag föranleddes att begära ordet av herr Brännströms yttrande, att den kategori av befolkningen, som givit namn åt dessa kaféer, borde hjälpa myndigheterna att tillse, att ordningen upprätt-

hölles. Jag menar, att man då också kan ställa den frågan, huruvida icke de, som försöka tillse detta, även böra ha rätt att få hjälp av myndigheterna.

På grund av min tjänst har jag rest ganska mycket och jag har därunder varit i tillfälle att lägga märke till ganska mycket i den här vägen. Jag har många gånger måst fråga mig, om det icke finns någon, som har skyldighet att se till, att ordningen upprätthålles på dessa ställen av olika slag, där jag måst taga in vid olika tillfällen. Det har sagts, att det bara är i Stockholm, som missförhållanden av denna art kunnat påpekas. Så är dock icke förhållandet. Missförhållandena förekomma i rätt stor utsträckning även i stationssamhällen, i municipalsamhällen och i kyrkbyar och även på andra håll. Jag kan icke riktigt förstå, varför man icke skulle kunna vara med om att försöka få en effektivare kontroll vid själva starten av dessa kaféer. Det bör väl bidra till att ge ordningsmakten större möjlighet att också kontrollera utövningen.

På grund härav ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Edén**: Herr förste vice talman! Jag skall icke motsätta mig ett bifall till reservationen, och när jag kan finna mig i dess yrkande är det särskilt med hänsyn till att det bör vara klart, att myndigheterna och även riksdagen önska göra vad som kan göras för att förekomma olaga spritutskänkning även på de ifrågavarande kaféerna. Jag skall dock be att få fästa kammarens uppmärksamhet på att hela denna fråga verkligen icke är så enkelt löst, som reservanternas uppfattning tycks vara, att döma av reservationens innehåll och av vad som här i debatten framkommit. Man har velat finna ett botemedel emot de missbruk, som förekomma på dessa kaféer, uti ett stadgande om att vederbörande näringsidkare skall begära tillstånd av en viss myndighet. Jag tillåter mig först påpeka, att det är nödvändigt att söka tillse, att om en sådan bestämmelse införes, detta koncessionstväng icke missbrukas av den myndighet, som ger koncession. Jag är i det avseendet mycket betänksam gentemot en sådan anordning, som skulle överlämna rätten att ge koncession åt lokala myndigheter — det har exempelvis talats om kommunalnämnderna. Det *kan* hända — jag vill icke alls påstå, att det behöver hända — men det *kan* hända att en dylik kommunal myndighet skulle kunna låta sig påverkas av mannamån vid beviljandet av rättigheter av denna slag, och i varje fall blir den lätt utsatt för misstanken att ledas av mannamån. Jag tror därför, att om ett koncessionsförfarande skall införas, bör det åtminstone läggas i en sådan myndighets hand, för vars opartiskhet man har så långt möjligt är säkra garantier.

Men vidare: vad är det egentligen, som man anser, att man skulle vinna genom att införa ett förfarande av denna art? Vad som skulle ske är, såvitt jag kan finna, endast att man finge en prövning, att den person, som söker tillstånd, är oförvitlig och icke i sitt föregående liv har något, som ger anledning att befara missbruk, t. ex. olaga spritutskänkning. Så långt är det givet, att en viss fördel skulle vinnas men heller icke längre. Ty med bestämmelsen, att tillstånd endast kan ges av myndighet, följer icke någon förändring av lagbestämmelserna angående detta tillstånds återtagande. Uppmärksamheten har nyss fästs därpå, att det erbjuder svårigheter att kunna konstatera »ordningar», vilket med nuvarande stadganden erfordras för att draga in rätten till en sådan servering, som det här är tal om. Denna bestämmelse skulle emellertid komma att kvarstå, såvitt jag har kunnat läsa reservationen och kunnat uppfatta vad reservanterna ha anfört. Där är efter min mening en kanske större lucka i lagstiftningen. Skall man sålunda här gå till roten av det onda, får man allt se till att lagstiftningen ger större möjlighet för indragning — i händelse av missbruk — av ett redan beviljat tillstånd än den för närvarande gör.

Som sagt, herr talman, jag motsätter mig icke antagandet av reservationen.

*Om ändring
i förordningen
ang. försälj-
ning av till-
gade alkohol-
fria drycker
samt malt-
driicka.
(Forts.)*

*Om ändring
i förordningen
ang. försälj-
ning av tillä-
gade alkohol-
fria drycker
samt malt-
dricka.*

(Forts.)

Men jag vill, om den nu går igenom i kammaren, uttrycka den förhoppningen, att man vid den blivande utredningen verkligen ser till att det icke öppnas utvägar för ett partiskt handhavande av koncessionsförfarandet, och att man vidare även ser till att icke blott tillståndets första utdelande kontrolleras utan att också utövningen av en given rättighet i fortsättningen blir föremål för mera effektiv kontroll. Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr **Karlsson** i Vätö: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Innan jag går att lägga min röst för endera förslaget, utskottets eller reservanternas, skulle jag be att om möjligt få en upplysning av reservanterna, nämligen om deras förslag även skall drabba nykterhetsföreningar eller arbetarkommuner eller vilka föreningar som helst, som vilja anordna en fest och där tillhandahålla läskedrycker eller alkoholfria drycker. Skulle detta vara fallet, att dessa falla under den bestämmelse, som reservationen åsyftar, tror jag, att vi göra dessa föreningar en stor otjänst. Det är svårt nog med nuvarande postförhållanden ute på landsbygden att få en ansökan beviljad, när man skall avhålla en fest någonstädes. Skall nu denna ansökan skickas ända till länsstyrelsen, drar det ännu flera dagar, vilket kommer att medföra svårigheter. Om meningen är, att dessa föreningar skola inrymmas under den i reservationen åsyftade bestämmelsen, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Fast instämde häruti.

Herr **Olsson** i Mora: De bestämmelser, som skisseras i motionen, avse endast varaktigt tillstånd. För de fall, som herr Karlsson i Vätö talade om, erfordras under nuvarande förhållanden icke någon anmälan och sådan är icke heller av motionärerna ifrågasatt. Herr Karlssons farhågor torde alltså vara alldeles ogrundade.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den senare propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren med avslag å bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 7, bifaller den vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 93 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

§ 9.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3, 5, 6, 7, 9, 10, 14 och 17 §§ i lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga ägor och rättigheter; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 10.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av nya grunder för statstjänarnas löner begärdes ordet av motionären,

Ang. ifrågasatta nya grunder för statstjänarnas löner.

Herr **Olsson** i Blådinge, som anförde: Herr förste vice talman, ärade kammarledamöter! Jag har icke för avsikt att framställa något yrkande. Jag har endast begärt ordet för att betyga, att denna motion tillkommit i bästa avsikt, nämligen för att främja såväl jordbrukets intressen som ock att gagna statstjänarna på sätt, som jag i min motion framhållit. Jag har all anledning att tacka utskottet för att det trots sitt avstyrkande ändå givit sitt erkännande åt detta mitt syftsmål, och det är alldeles riktigt, som utskottet säger, att syftet med min motion går ut på såväl att bereda jordbruksnäringen en starkare ställning som att undvika de ständiga slitningarna rörande statstjänarnas lönevillkor. Utskottet uttalar emellertid helt kategoriskt den meningen, att detta icke går att realisera på den anvisade vägen. Ja, det var just detta, som skulle utredas. Gentemot utskottets påstående kan jag sätta, att jag från flera håll, däribland även från statstjänstemannahåll, erfarit, att man anser den anvisade vägen vara den enda riktiga och den otvivelaktigt tryggaste i fråga om lönerna önskvärda stabilitet. Här står sålunda påstående mot påstående, och enda sättet att få full klarhet i frågan hade varit att få en utredning till stånd.

Angående min erinran, att statstjänarnas löner under äldre tider utgått i förhållande till prissättningen å vissa lantbruksprodukter, säger utskottet, att detta var på sin tid både naturligt och nödvändigt, men att under nuvarande förhållanden är en sådan omläggning olämplig och opraktisk. Jag ber att få erinra det ärade utskottet om det faktum, att vi så sent som in på detta årtionde haft denna avlöningsform för en stor tjänstemannakår, nämligen prästerskapet, och systemet har fungerat bra ej annat jag vet. Enda felet var, att denna lönereglering uppgjordes på 1860-talet för en tid av 50 år framåt, vilket var en alltför lång tidsperiod för att tillgodose berättigade löneanspråk under hela denna tid. De löneregleringar, som uppgjorts under senare tider, lära väl heller icke stå sig för någon avsevärt lång tid, varför det icke är så mycket att bygga på dem heller.

Till sist ifrågasätter utskottet, huruvida det skulle vara till någon verklig fördel för jordbrukarna, att deras produkter skulle utgöra normen för tjänstemännens löner. Utskottet uppkonstruerar därefter en sats, som förefaller mig högst märklig. Den låter ordagrant så här: »Genom en sådan anordning skulle statens utgifter i hög grad bliva beroende av lantbruksprodukternas pris, och det skulle bliva ett statsfinansiellt samt för vissa samhällskategorier privat-ekonomiskt intresse att hålla priset på inhemska jordbruksprodukter nere.» Vilka samhällskategorier, som här åsyftas, nämner ej utskottet. Det kan helt naturligt icke vara vare sig jordbrukarna eller tjänstemännen. Det statsfinansiella intresset däremot skulle väl representeras av Kungl. Maj:t, men jag tror icke, att någon Kungl. Maj:t, vilken politisk färg den än må ha, vill inlåta sig på att på denna väg hålla tjänstemännens löner nere. Det förefaller mig därför, som om den anförda satsen mera tillkommit som ett skrämselforment än som ett verkligt bärande skäl.

Vad för övrigt det statsfinansiella beträffar, har jag för min del trott, att det skulle vara med det verkliga statsintresset förenligt, att jordbruksproduktionen bleve så mycket omhuldad, att vi i största möjliga grad kunde göra oss oberoende av den utländska brödsädesimporten. Det kan göra nästan det-

Ang. ifrågasätta nya grunder för statstjänarnas löner.

(Forts.)

samma, vilka försvarsåtgärder vi för övrigt vidtaga, om vi försumma att göra allt vad göras kan för att inom våra egna gränser frambringa det allra nödvändigaste försvarsmedlet, nämligen brödsäden. Världens starkaste armé, som ingenting annat kunde besegra, har dock i grund besegrats genom det enkla men fruktansvärda medlet svält, framför allt svälten bakom fronten. Det vore väl, om vi i tid beställde om vårt hus även i detta avseende.

För min del tycker jag, att statsintresset blir illa tillgodosett, då vi nödgas i många tusental avstå våra jordbruksarbetare till det stora jordbrukslandet i väster, och sedan köpa åter deras arbetsprestationer i form av brödsäd. De samhällskategorier, som enligt utskottet vilja hålla priset på inhemska jordbruksprodukter nere, d. v. s. under produktionskostnaderna, motarbета också själva produktionen, men detta är, såsom jag ser denna sak, raka motsatsen till det verkliga och sanna statsintresset.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Slutligen föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt köpare av fast egendom av visshet i fråga om fastigheter åvilande frälseskatteränta; och blev utskottets hemställan därvid av kammaren bifallen.

§ 12.

På förslag av herr förste vice talmannen, som förmålde sig hava om tiden för valet samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att lördagen den 23 innevarande februari företaga följande val nämligen:

val av dels tjugufyra valmän att, jämte ett lika antal valmän från första kammaren, utse revisorer och revisorssuppleanter vid riksbankens avdelningskontor i orterna, dels ock sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen; samt

val av dels tjugufyra valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, utse riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare, dels ock sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 13.

Angåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lovén*, nr 354, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 20, angående försvarsväsendets ordnande;

herr *Lindberg m. fl.*, nr 355, i anledning av dels samma proposition, dels ock propositionen, nr 21, med förslag till värnpliktslag;

herr *Holmgren*, nr 356, i anledning av Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition nr 20;

herr *Hage m. fl.*, nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 43, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 266) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer;

herr *Molander m. fl.*, nr 358, om avskaffande av riksdagens första kammare och införande av ett enkammarssystem; och

herr *Spångberg m. fl.*, nr 359, om avskaffande av den ärftliga konungamakten och införande av republik.

Samtliga dessa motioner blevo på begäran omedelbart remitterade, motionerna nr 354—356 till särskilda utskottet, motionen nr 357 till bankoutskottet samt motionerna nr 358 och 359 till konstitutionsutskottet.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner om beredande av ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag m. m.; och

nr 2, i anledning av väckt motion om rätt för stadsfullmäktige att välja två vice ordförande;

statsutskottets utlåtanden:

nr 9, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för teckning av aktier i Ostkustbanans aktiebolag;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning av anvisande av anslag för lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen; och

nr 15 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån jämte en i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om viss ändring av 10 kap. 72 § vattenlagen;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under titel huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 8, i anledning av väckta motioner om åtgärder för åstadkommande av lindring i arrendevillkoren för vissa prästgårds- och kronoarrendatorer; och

nr 9, i anledning av väckt motion om förbud under viss tid mot jakt å örn; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning av medicene doktorn F. Sylvans metod för behandling av lungsiktiga.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Ramsta	under 2 dagar fr. o. m. den	25 febr.	
» <i>Lovén</i>	» 4 » »	» 21 »	
» <i>Höglund</i>	» 9 » »	» 22 »	
» <i>Jansson</i> i Edsbäcken	» 9 » »	» 21 »	
» <i>Borg</i>	» 4 » »	» 22 »	
» <i>Samuelsson</i>	» 12 » »	» 22 »	
» <i>Hage</i>	» 9 » »	» 22 »	
» <i>Osberg</i>	» 5 » »	» 23 »	och
» <i>Olsson</i> i Blådinge	» 2 » »	» 25 »	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,43 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 21 februari.

Kl. 2 e. m.

Sammanträdet hölls inom lyckta dörrar.

§ 1.

Företogs det i Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen den 15 februari angivna, i kammarens protokoll för samma dag omförmälda ärende; och lämnades därvid ordet åt hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre *Marks von Würtemberg*, som till kammaren framförde det avsedda meddelandet.

Härefter avgåvos yttranden av:

Herr *Engberg*,
Herr *Hamrin*,
Herr *Lindman*,
Herr *Kilbom*,
Herr *Nyländer*,
Herr *Edén*,
Herr *Branting*,
Hans excellens herr statsministern *Trygger*,
Herr *Thorsson*,
Herr *Kilbom*.

Under herr Kilboms anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av förhandlingarna.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre Marks von
W ü r t e m b e r g,

Herr E n g b e r g,

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre Marks von
W ü r t e m b e r g,

Herr E n g b e r g,

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre Marks von
W ü r t e m b e r g,

Herr E d é n och

Herr E n g b e r g.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,30 e. m.

In fidein
Per Cronvall.